

3 1761 07444710 3

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

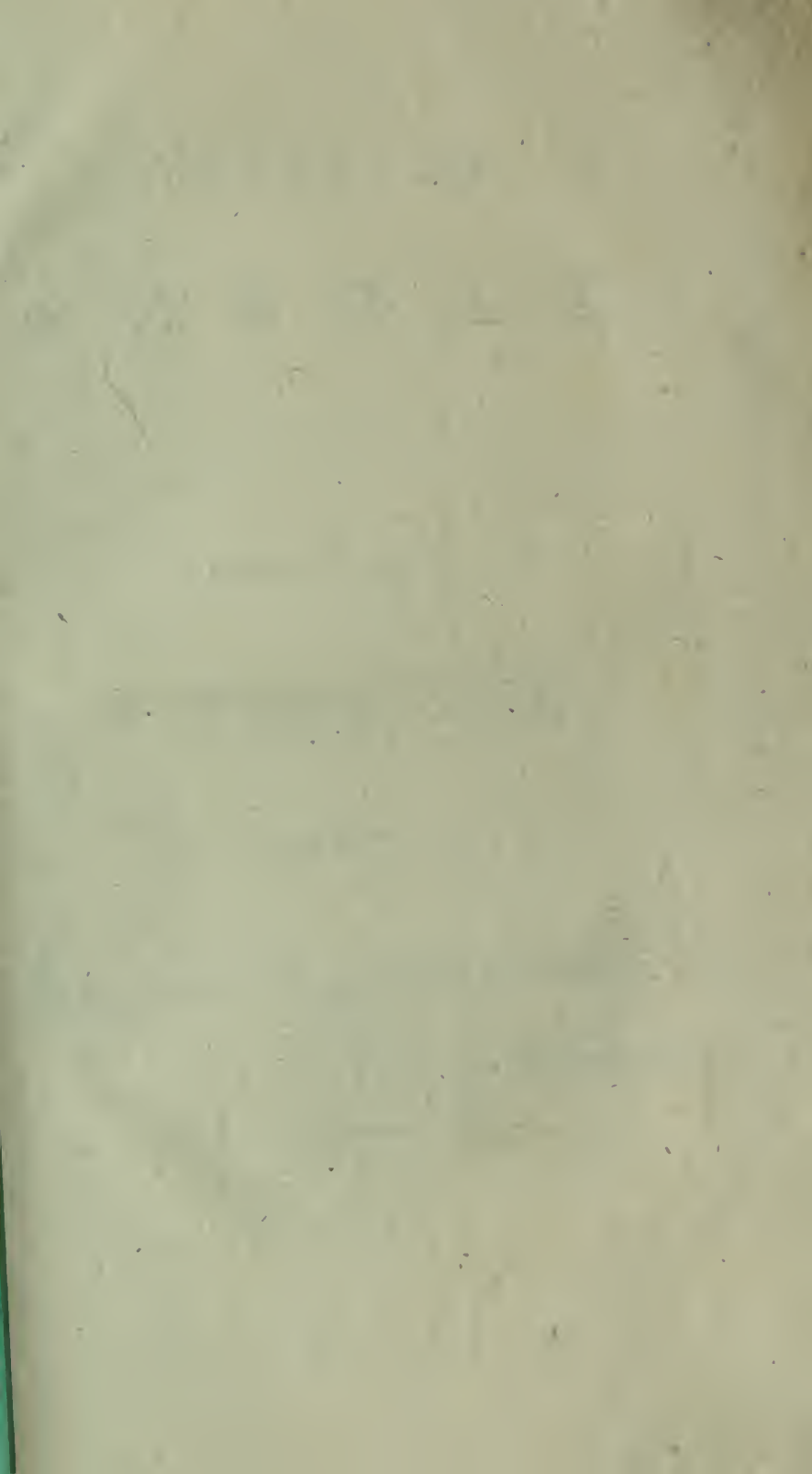
HAZAFIÚI

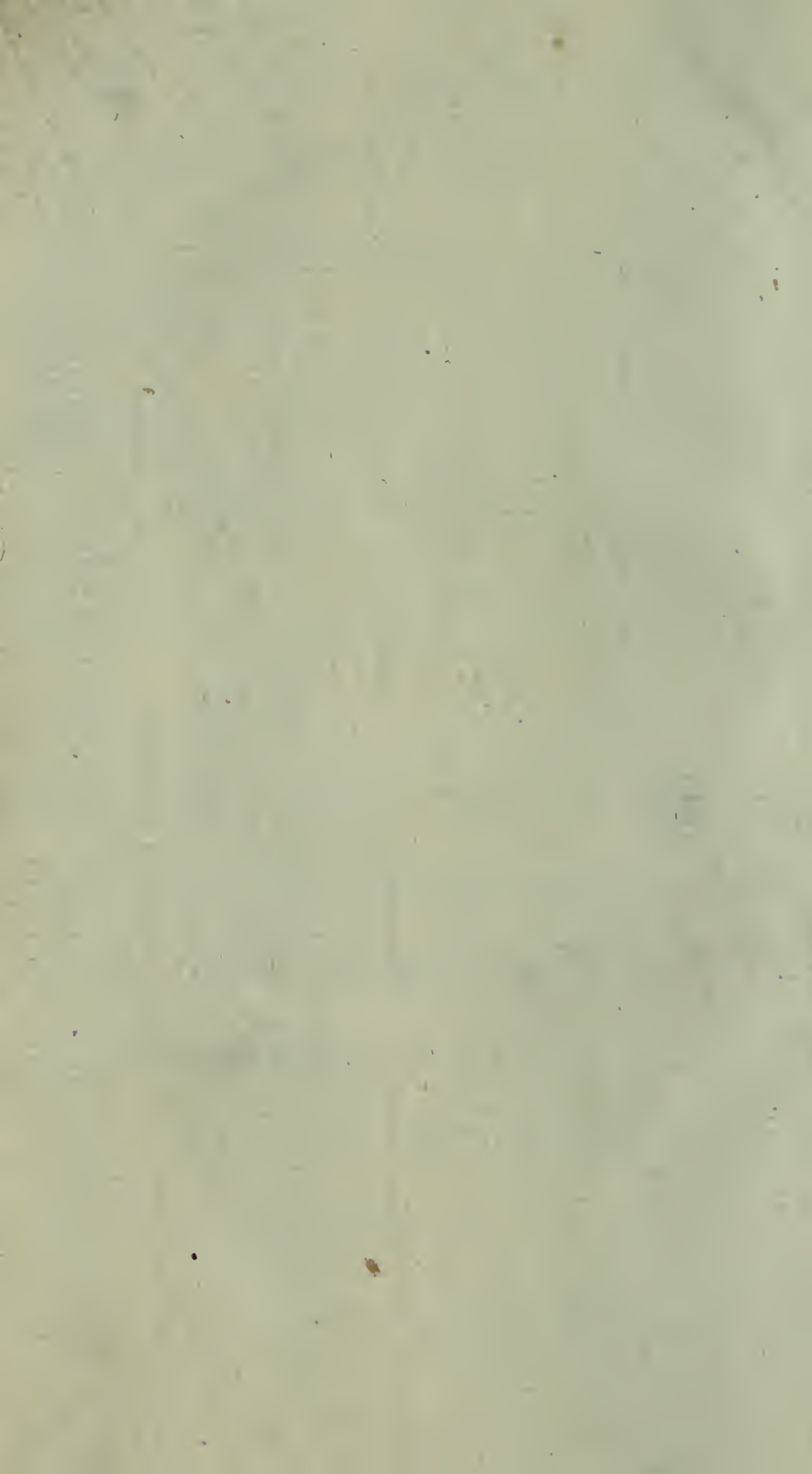
S Z Ó Z A T

A'

MAGYAR NEMESSÉGHEZ.

HAZAFI ÚI
SZÓZAT

A'

MAGYAR
NEMESSÉGHEZ.

*Az. Ben. & győri székház
könyvtárné.*

MDCCCIX.

JN
2/167
H3

Óh, ti boldog anyák' füleménnyei! párduczos

Árpád',

'S a' szép dicsőség' társai! hívei!

A' kik ezen földet sok vér diadalmatok által

Nyertétek, óh! ti szóllotok, intetek:

„Vizfza Magyar, ha Magyarnak akar' tartatni:

dicsőültt

Eldődeidnek nyomdokait kövesd;

Azt, a' mit bátor legyver 's éfz fzerze: ki-

tompúltt

Sziv 's kardok által védeni nem lehet.“

VIRÁG.

L'état subsiste indépendamment de l'amour pour la patrie, du désir de la vraie gloire, du renoncement à soi-même, du sacrifice de ses plus chers intérêts, et de toutes ces vertus héroïques que nous trouvons dans les anciens, et dont nous avons seulement entendu parler.

MONTESQUIEU.

Tausend Hände belebt ein Geist , in tau-
send Brüsten
Schlägt , von einem Gefühl glühend ,
ein einziges Herz ,
Schlägt für das Vaterland , und glüht
für der Ahnen Gesetze,
Hier auf dem theuren Grund ruht ihr
verehrtes Gebein.

SCHILLER.

MAJD ezer esztendeje lessz már,
hogy bátorlelkű, erős-szívű dicső
Eleink, ez a' *Gens ingenua et libe-*
ra, a' mint őket a' bölcs Leo, görög
Császárs, nevezé, Ázsiai lakhelyeket
szűknek és soványnak találván, fel-
kerekedének, és Álmos Fejedelmek-
től vezéreltetvén, Európába költö-
zének; hol azután Árpád, nagylelkű,
vitéz, és bölcs Vezérjek alatt Atila'
várát, és Európának legszebb, leg-
termékennyebb, a' természetnek min-
den kincsével és javával legnagyobb

mértékben bővelkedő földgyét, a' téjjel mézzel folyó Pannóniát elfoglalák, és bátor lelkeket, erős szíveket, és a' Constitútiót, melyet a' Nemzet Fejedelmeivel szerzett, onokára hagyván, nekünk általadák. — Midőn véreket egy edénybe ontván, a' nagy és erős Férjfiak öszveesküvének, átkot mondának azon elfajzandó maradékaikra, azon Nemtelenekre, kik az annyi erővel, annyi vérrel szerzett Hazához és Constitúcióhoz hívtelenek, fognának lenni. Legyen ezen átoknak foganattya örökön örökké! — Ezen idő óta eliszonyodva kell olvasnunk Hazánk' történeteiben, mennyi vesztélyben, viszontagságban, és szerencsétlenségben forgott legyen ez a' nem annyira nagy, mint lelkes Nemzet; mennyit szorongatta azt a' Tatár, Török, és minden szomszéd; miként szaggatták azt önnön

fjai-is, hol az irígység, hol a' vetélkedés, hol az uralkodásra vágyás, hol a' viszszavonás, hol a' külömbféle vallás, hol egyéb villongás gyújtván a' kártékony tüzet szívekben és elméjekben. De úgy látszik, hogy a' Nemzetek' Urának, noha súlyos csapásokkal büntette, mégis különös gondviseléssel vezérlette, és intézte ügyét a' tulajdon Magyar Nemzetnek: mert minden bár melly szomorú véggel fenyegető veszéllye után ez mindég új fénnnyel és dicsőséggel emelé-fel magát, és új erővel és hatalommal állott előbbi lábára.

Olly nagy veszedelem mindazáltal, mint a' mellyel e' mostani háborús, zajos időnek vészei fenyegetik általlyában minden Nemzetét, polgári alkotmányát, és Tronussát Európának, még soha sem függött a' Ma-

gyar Haza , és annak olly rég fennál-
ló , annyi vérrel oltalmazott Consti-
tútiója felett. — Most midőn

*„Márs' mord dühe , a' mit ér , vág ,
Bont , dönt , tör , ront , dúl , sújt , öl ,
Vérben fetreng a' Félvilág —
Minden kidül helyéből :
Századokig büfzkélkedett
Tartományok omlanak ;
Örök létre törekedett
Alkotványok bomlanak.*

*Kel'tek-ólta meg nem rendült
Trónusok felfordúlnak ,
Évek-ólta felségben ült
Főhatalmak elmúlnak. —
Világ-ólta jót 's hasznót tett
Törvények eltörlődnek ;
Kezdettyeket Istentől vett
Kormányok kiüződnek.“*

KISFALUDY.

Ki nem tudja, mi történt légyen Európának felében, szinte minden Nemzettel, és tartománnyal, tizenöt esztendőnek majd minden nap más sorsot osztogató, veszedelmes, háborgó, és milliom embernek vérével fertőztetett elfolytában? — Ki az, a' kinek a' Pozsonyi Békesség előtt történt dolgok még eleven emlékezetében nem volnának? — — Azért bölcs, és felette szükséges dolog volt az, hogy a' törvénytévő, és kormányzó Hatalom a' legközelebb múltt Országgyűlésben a' személyes nemes Insurrectiót rendelte: mert noha most Békességünk vagyon, a' környürlálások mégis olyanok, hogy a' háborútól mind addig, még Európában a' közönséges Békesség helyre nem áll, méltán tarthatunk. A' haborúhoz pedig a' Békességben készül az okos Kormányfő. Késő a' kardot akkor

köszörülni, mikor már a' nyakunkban az ellenség. Tekintsük körül magunkat: Királyunk' birodalmait kivévén, egész Európában, vízen és földön a' háborúnak tüze ég.

Az Insurrectió, kivált a' *személyes*, bölcs és okos rendelése volt dicső Eleinknek. Bizonysága annak az, hogy a' maroknyi Magyar Nemzet temérdek ellenségei ellen mindég győzött, és magát és Constitútióját nem csak fenntartotta, hanem birodalmát mindég tovább terjesztette-is. Constitúciónknak lelke szerint, egyenként véve, minden Magyar Nemes Katona. A' Nemzetek' történetei bizonyíttyák, hogy csak az a' Nem-

zet lehet erős, mellynek minden tagja, minden időben kész katona, a' ki feleségéért, gyermekéért, jószágáért, szóval *pro aris et focis* hadakozik. Mikor lehet az ember szívben Enthuziazmus, ha csak ilyenkor nem? — midőn a' leggyengébb, leggyávább állat is szinte orofzlánnyá válik fajzattyának és félszkének védelmében. Mi válhatik a' Magyar nemes Insurrectióból, kinek egygyik felét vévén, fejenként úgy tekinthettyük, mint kimiveltt lelkű, és elméjű bátor férjfiakat; másik felét pedig, mint erős karú, bátor bajnokokat? — Egygy ilyen Sereg, ha azt Hazafiúság, Vitézség, és Egygyesség lelkesíti, győzhetetlen.

A' Magyar Nemesség az ő jussaira, szabadságaira, és polgári állapotjára nézve a' legelső az esmértt Világon. Fejenként úgy vehettyük a' Magyar Nemest, mint eggy kis Királyt; a' törvényes, koronás Magyar Királyt pedig a' legjelesebb Fejedelmnek tarthattyuk, mert méltán úgy tekinthettyük, mint ezernyi ezer Királyoknak Királyját és Fejedelmét. — A' Magyar Constitúció egygyetleneggy a' maga nemében; a' ki annak lelkét igazán esméri, nem mondhat egyebet, hanem hogy az nagyszívű, szabadlelkű, dicső embereknek szerzeménnye, és hagyományja, melly az ő egyenes valóságában (a' ne talán becsúfszott és szokásba jött törvényszerűségeket és vízfzsaéléseket kivévén) szintén olly jóltévő, hasznos, és emberi a' szorgalmatos jobbagynak, valamelly felséges, dicső, és

boldogító az emberi szívvel, szelid lélekkel bíró Uraságnak. A' Magyar Constitúció nagyszívűségen, nagyelkűségen, és vitézségen épült; azért a' Magyar Király méltán, és tellyes jussal többet várhat az ő nagyszívű Nemességétől, mint sem egyy más Fejedelem az ő alattavalóitól. De ugyan ezen okra nézve sokkal többel is tartozik a' Magyar Nemes törvény fzerínt az ötet boldogító Hazájának, és Hazáját, és Constitútióját védelmező Királynak. A' melly Magyar Nemes Hazájáért, ennek Constitútiójáért, és törvényes Királyaért, a' ki szorossan egyy a' Constitúcióval, nem kész minden erejét, tehetségét, véréjét és életét feláldozni, midön a' veszedelmes körülállások úgy hozzák magokkal, az nem érdemli-meg az emberségnek legfőbb javát, a' nemesi szabadságot, — megérdemli azt,

hogy az Amerikai Kolóniákba küldetessék, és örökös rabfzija, és rabmunkára kárhoztassék, hogy ott tanulja-meg becsülni az elvesztett emberi boldogságot, mint a' letaszított Luczifer az elvesztett Menyországot — Pokolban.

Isten után a' Hazának szeretete és szolgálattya az embernek legfőbb és legfzentebb kötelessége, melly annyival könnyebb és édesebb, minthogy legtermészetesebb hajlandóság is. „*L' amour de la patrie*, úgymond Montesquieu, *c' est un sentiment, et non une suite de connaissances; le dernier homme de l' état peut avoir ce sentiment comme le premier.*“

A' gyermekkortól kezdődő megfokás-e kútfeje ennek, vagy az életadó helyhez való hála-érzés, vagy akár melly természetes titkos vonzódás? — elég az, hogy a' jobb agyagból formáltt ember egész szívvel, lélekkel csügg hazáján, és születése földgyén; nem csupán önnhaszonból — nem csak a' gazdag és birtokos, mert hiszen ez is pénzzé teheti birtokát, és oda mehet, a' hová csapodár indúlattyai ragadgyák, hanem még a' legszegényebb ember-is. A' Szibériában született ember, tétessék bár által Olafz Országának langyos, szelid, termékeny, buja földgyére, szívszakadva fog viszszavágni kemény, durva, hideg, sovány, sivatag hazájába. Az Amerikai Kolóniákban született, sanyargatott, és valóban marha-sorsot viselő vad ember, tétessék bár által testi lelki szabadságba, vagy

az emberi örömek' és gyönyörűségek'
örvényébe, sírva, és ordítva fog
viszszá sovárogni kínos hazájába. Sőt
még a' vad és oktalan állat is örökös
hajlandóságot érez eredeti félszkehez,
bár melly nehezen tengesse-is az azt.

*Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid littore
pejus?*

*Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene sit clausae cavea Pandione natae;
Nititur in silvas illa redire suas. — —
— Amor patriae ratione valentior omni.*“

OVID.

Hát a' Magyar Nemes, ki Hazá-
jának, polgári alkotmányának annyi
temérdek, e' napalatti világban má-
sutt sehol fel nem találtatható hasz-
naival, javaival, és boldogságával
él, ne szerezse, és ne oltalmazza-e
drága

drága hazáját? — ne élyen hallyon-e
egyedül annak? —

A' Magyar Nemest fejenként vé-
ve, mindenegygyiknek Őssei különös
érdem, és többnyire hadi, katonai,
hajnoki érdem által szerezték a' Ne-
mességet, és úgy levének tagjaivá
azon dicső társaságnak, mellyet a'
tudós *Kollár* következő szavak-
kal fest: „Ez az a' mi Országunk-
„nak (úgymond) legnemesebb Rend-
„gye, mellynek virtussával hajdan
„a' Magyarok, midőn tudniillik az
„Országnek régi állapottya még az ő
„tellyes épségében volna, baráttyai-
„kat csudálkozásra ragadák, ellensé-
„geiket pedig ijedelemmel tölték. Ez

„az a' Királyi Bandériom, vagy a'
„Magyar Királynak Királyi Háza,
„mellynek a' hadban a' megjelenés-
„ben elsőnek, a' kiállításban utólsó-
„nak kell vala lenni. Ez végre ama'
„jeles nemes Rend, melly a' Király'
„Udvarának neveztetett, melly elő-
„ször Szent István, utóbb második
„András Királyoktól külömbféle sza-
„badságokkal ékesíttetett-fel, és erő-
„sítetett-meg. Igen is megesmérte ezt
„Szent István Király, és ugyan azért
„nem csuda, hogy ezen Vitézeinek
„Rendgyét mint Országának védőit,
„a' gyámoltalanoknak oltalmazóit,
„ellenségeinek megverőit, birodal-
„mainak terjesztőit, úgy tekinté és
„úgy nevezé: mert ezeknek minden
„időben megbizonyított virtussa ál-
„tal az Ország gyakorta végső veszél-
„lyétől mentetett-meg, és megtarta-
„tott a' Királyi Korona. Semmi ve-

„szedelem, semmi bal eset őket el
„nem ijesztette, és ha néha az ellen-
„ség' ereje, és hatalma meghaladta
„is vitézségeket, édes örömet meg-
„haltak Királlyokért, és Hazájokért,
„el annyira, hogy több izben, mint
„a' Rómaiak Kannánál, az egész ne-
„mes Rend felkonczoltatott, és szin-
„te egészen eltöröltetett. Bizonysága
„ennek a' Tatárok' becsapása, Várna,
„és Mohács. Vagy ha néha a' Nemes-
„ség másként cselekedett, olvastas-
„sanak-meg bár Krónikáink, min-
„dég az sül-ki, hogy a' Királyok
„Szent Istvánnak bölcs intéseitől, és
„tanácsaitól, mellyeket fíjának Im-
„rének, és ez által minden Koro-
„na örökösnek ád vala, elállottak.
„Ezek legyenek, kedves Fiam (im-
„így szól vala a' Szent Király a' Szent
„Herczeghez) néked Atyáid, és test-
„véreid. Ezek közül senkit szolgálás-

„ra ne vess, vagy szolgának ne ne-
„vezz. Ezek néked vitézkedgyenek,
„ne szolgállyanak. Ezeknek mind-
„egygyikén harag, kevélység, irígy-
„ség nélkül, békével, alázattal, és
„szelídséggel uralkodgyál. Ha békes-
„séges léssz, akkor Királynak és Ki-
„rály Fijának fogsz kiáltatni, és
„szerettetni minden bajnokoktól: ha
„haragos léssz, vagy kevély, irígy, bé-
„kétlen, és az Ispányok, és Her-
„czegek felett émeled-fel fejedet; két-
„ségen kívül szerencsétlen léssz a' te
„országglásod. Ezekről tartván, a'
„virtusnak pálczájával kormányozd
„életét Ispánnyaidnak, hogy szerete-
„ted által megnyerettvén, mindig Ki-
„rályi Méltóságodhoz ragaszkodgya-
„nak, hogy uralkodásod mindenekben
„mindenkoron békességes legyen. “
— Legyetek Vitézek, Magyarok,
hogy Nemesek lehessetek! — Le-

gyünk Vitézek, Nemesek, hogy meg-
érdemellyük fzerencsénket, és Ös-
seink' érdemét, és hajdani dicsősé-
gét meg ne gyalázzuk! —

Királyyainknak első és második
osztályában alig volt állandó Kato-
naság Hazánkban; először Zsigmond',
utóbb 's leginkább Corvinus Mátyás'
uralkodása alatt jöve szokásba a' szün-
telen tartó háborúk miatt az állandó,
elejénte igen csekély számú Katona-
ság. Mindaddig a' felkeltt Nemesség
hadakozott, és miket nem tett? —
Miket nem tett elejétől fogva, midőn
annyi nemzeteken keresztül törvén
magát, szinte Európának közepében
a' legáldottabb földet erejével elfog-

lalta, és az ötet környüllakó, és minden felől hatalmasan ostromló számos nemzetek ellen Hazáját megoltalmazta, és mái napig Constitútiójával együtt szívesen megtartotta, — megtartotta mind a' mellett, hogy néha magok között-is meghasonlottak, és többfelé hajlottak a' Hazafiak, és ugyan akkor mégis a' külső ellenségeken is győzedelmeskedtek, kik az egymástól elfszakadtakat könnyebben elnyomhatni vélvén, rájuk ütöttek. Kivált ha az Árpád' Nemzetsegebéli Királyaink alatt történt dolgokról emlékezünk, el kell szörnyednünk látván, miként kellett legyen dicső Eleinknek a' külső és belső ellenséggel küszködve, vérpatákokat ontva, a' Hazát védelmezni, mint-hogy szinte mindenegygyik Királynak halálával, hol az atyafi Herczegek, hol a' zavarosban hasznot haj-

házó Fejedelmek, néha valamennyen egy időpontban, veszedelmes pártokat, és részreszakadásokat okoztak. Az ilyen veszedelmektől azólta mentt Hazánk, mióta nem a' többnyire sokfelé hajló, és pártokat támasztó szabad választás, hanem az örökség jussa teszi Királyink' fejébe a' Koronát.

Első Lajos Királyunknak, kit világszerte, híres tetteiért a' História méltán Nagynak nevez, szerencsés uralkodása alatt a' Magyar Nemzet volt leghatalmasb, leghiresb, a' Magyar Birodalom volt legnagyobb, legfényesb egész Európában. Nem ok nélkül emeli-fel lelkünket a' nemzeti büszkeség, ha Hazánknek és Nem-

zetünknek ezen szerencsés Epokájába
viszsa képzeljük magunkat. Lajos
Királyunk a' Föld' és Tenger' Urának
neveztetett, mert ereje, és hatalma
elhatott a' tengerekre-is. — Nem ta-
lálom szükségesnek, hogy ezen di-
cső Királyunknak, és vezérlése alatt
a' Magyar Nemességnek, számtalan
országokon, és nemzeteken vett fé-
nyes győzedelmeit előhozzam; tudva
vannak azok az egész Világ előtt;
de jónak találom, hogy ezen nagy
Királyunk alatt virágzott állapotját
a' Vitéz Rendnek, és a' szokásban,
és gyakorlásban volt hadakozás' mód-
ját Hazámfiaival megismerthessem.
Imígy írja meg azt Turócz után Pál-
ma, Hazánknak egygyik jeles Törté-
netírója: „Valamint, úgymond, a'
Politikának, úgy a' Hadimesterség-
nek tudományában és gyakorlásában
is nagyobb volt Lajos minden előtte

uralkodott Magyar Királyoknál, a' mit annyi ellenségeken nyertt győzedelmei, annyi a' Magyar Korona alá vetett Tartományok bőven megbizonyítottanak: úgy hogy egy időpontban nem csak széles Birodalmának határait megoltalmazni, hanem ha szükséges volt, megbántólag hadakozni is képes volt, 's pedig a' győzedelmnek bizonyos reménységében, — két száz ezer Fegyveresekre vivén fel Seregeinek számát, a' mi eddig hallatlan példa vala a' Magyaroknál. Ezeknek nagyobb része mindég Lovagókból állott, azért, mert a' Magyarokkal mint egy vele születik a' Lovassághoz való hajlandóság, meg azért is, minthogy így az utak sebesebben hátratétethettek, és az eleseg 's egyéb hadi szükségek szaporábban megszerezethettek. Ezen Katonaság' egy része az Egyházi Rend-

nek, Zászlós Uraknak, és örökös Főispányoknak Bándériomiból, az Országnek Vitézkedő Nemeseiből, és tábori Jobbágyokból állott, kiknek a' hadra mindég készeknek kell valajenni; ezek az Ország határain belől a' magok költségén, az Orzágon kívül pedig, Második András' arany Bullája szerint, a' kintstárból fizetett zsoldon katonáskodtak. Ezen Seregen kívül, mellyet Hazai Katonaságnak nevezhetünk, voltak más Seregek is, mellyek a' Magyarok és Németek közül pénzen fogadtattak, kik kötelesek voltak minden időben készen lenni, és az ütközetet kezdeni. — A' Had meg lévén izenve, és rendelve, az a' különös és tulajdon szokása volt Lajosnak, hogy minekelőtte az ellenség az eleséget félre takarhatná, és a' marhákat elhajthatná, Ő Seregeit a' legnagyobb sebességgel

az ellenséges földre szállította, a' mi-
ből az a' nagy haszna következett:
hogy Seregeit az ellenségnek költsé-
gein táplálta, és a' háborúnak kárté-
kony környülállásait Alattavalóitól
mennél megszűbb távoztatta. Ha a'
hadakozásnak terhesb, és veszedel-
mesb voltát előrelátta, hát az ellen-
séget, midőn meg sem álmodná, két
félről támadta-meg: így győzte-meg
az Oláhokat, így vetette-ki a' Velen-
czeieket Dalmáczsiának egész birtoká-
ból. Azon kívül, minthogy tengeri
ereje nem vala, olyan Frigyeseket
szerzett, kik az ellenséget a' tenger-
ről ostromolnák, midőn ő földön
egész erejével dúlná. Minden nehe-
zebb és veszedelmesb háborúkbán
személyesen jelen volt, és Vezérjeit
's Katonáit önnön példáival tüzelte a'
Vitézségre. Hadvezérjeinek, kikkel
szinte egygyütt nevelkedett, tehetsé-

geit jól esmérvén, csak azokra bizta seregeit, kiknek elegendő tudományok, módgyok. és ízerencséjek vala. A' legfőbb Vezéreket is, ha a' hadat tunyán, vagy oktalanúl kormányozták, minden haladék nélkül tisztyeikből kivetette. — — Hogy Bajnokit még nagyobb teteményekre annál nagyobb foganattal gyűjthassa, nem egyszer rohant vitéz dühével az ellenségnek legsűrűbb közepébe, 's nem egyszer tevé-ki életét a' nyilvánvaló halálos veszedelemnek; a' mi azután a' Vezéreknak, és Katonáknak, kik illy Vitéz Fejedelemnek drága életét féltik vala, méltó okot is adott a' leghangosb zúgolódásra. Így vala okok zúgolódní akkor, midőn Lajos 1350-ben katonáit ostromra parancsolván, a' felállított lajtorjákon maga volt az első, ki Kanúgium' bástyáira felhágott; vagy midőn Aver-

sa Városának ostromlásakor az ostromlottak kétségbeesett dühhel kirohánván, Ő volt az első, ki vitéz mellyét ellenek fzegezte, 's ugyan mind a' két alkalmatossággal nehéz sebet is kapott. Nem csak Vezér, nem csak Katona, hanem a' hadakozók' Vitézségének fzemmellátó bizonysga és bírája is lévén, senkit, a' ki Vitézségének példáit mutatta előtte, jutalmatlan nem hagyott: az alacson sorsban születteket Nemességgel, a' Nemesekeket pedig jószágokkal, és tífzségekkal ajándékozta-meg; melly adakozásával azt nyerte Lajos, hogy az életét tékozlan nem sajnáló Katona a' harczból soha ki nem állott, míg az ellenséget meg nem verte, bizonyos, és elhitetve lévén, hogy Vitézsége nem marad jutalom nélkül, hogy a' dicsőség, és jutalom még gyermekeire-is által szállván, azoknak -is új ösztön

léend attyok' Vitézségének követésére. — Ki nem láttya ebben nyilván a' mostani időknek győzedelmes Taktikáját? —

Hunyady János, Magyarország-
nak a' gyermek László Király' idejében Kormányozója, kinek nevére minden Magyar szívnek vitéz örömében dobogni, és bajnoki lángra lobbanni kell, különben csak korcs Magyar, — Hunyady János, ez a' tizenötödik Századnak olly Bajnoka, a' millyenek valának *Condé*, *Turenne*, *Eugenius*, *Marlborough*, *Montecuculi* az ő idejekben. — Hunyady János, ez a' Magyar Vitézségnek Lelke, a' Töröknek ijedelme, az egész Európai Kereszténységnek Védelme és Oltalma, a' Magyar Insurrectióval szinte csudát

tett. A' Törökök Konstantinopolt, az egész hajdani Napkeleti Császárságnak birodalmával egygyütt elfoglalták; Amurát, az ő dühös, vakmerő, szerencsés Császárjok minden nemzetet tűzzel, vassal, és végső veszedelemmel fenyegetett. A' Magyar Nemzet, és annak Királya, a' tüzes Vitéz Ulászló szívére vévén mind maga, mind az egész Kereszténységnek veszedelmét, noha ugyan tíz esztendőre frígy vala kötve Ámuráttal, de némelly gonoszlelkű emberek által elcsábíttatván, és rábeszélltetvén, hogy a' Pogánynak fogadott hitet mindég szabad volna megszegnie, elindúl az elhatalmazott Török erőnek gátot vetni, Hunyady' bölcs és jámbor tanácsának ellenére. Hémus hegye alatt Várnánál szembe száll, és öszveütközik a' Magyar Had a' számtalanszor nagyobb, de nem vitézebb

Török Haddal. Sokáig kétes a' győzedelem; de végtére, a' hitfzegést ostorozó igaz Égnek büntetéséből-e, vagy a' Királynak heves mérészsege miatt, Ulászló megöletik, és a' Királynának halálán megzavarodott Magyarság, a' Nemzetnek Jelesseivel egygyütt, annyira megveretik, hogy Hunyady kevesed magával csak alig menekedhetik-meg. Ámurát maga csudálván a' Magyar Vitézséget, és alig hihetvén-el győzedelmét, az elesett Vitéz Magyar Királynak a' csata' helyén oszlopot emelt. — Rettegett az egész Kereszténység; de a' Magyar új Vitézséget meríttvén szerencsétlenségéből, nem sokára ismét bátran neki megy a' naponként nevedő, nőtön-növő, már már Európa' szívébe áradó Török Hatalomnak, hogy az egész Kereszténységet felökleléssel fenyegető Félhold' szarvát letörhesse.

Hunyady

Hunyady János vezérli, a' Várnai szerencsétlenséget, nem gyalázatot, megboszfúlni indúltt Magyar Vitézeket. Öszveütközik ismét a' kevés számú Magyar Sereg a' tízszer 's többszer nagyobb temérdek Törökkel. *Rigómező* a' csatának helye. Három napig tart a' viadal. Harmad napig a' Vitézség mindég dúlta a' sokaságot; de az emberi erőn, a' lehetetlenségen túl Hunyady az ő Magyarjaival csak ugyan mégsem mehetett: a' kifáradtt, és három napi veredésben ellankadt Vitézeket a' szüntelen megújított erővel dúló Török hatalom elnyomta. Odavesztenek többnyire minden jeles Magyar Hazafiak; de odaveszett hatszor annyi Török. Maga Hunyady csak fortély, és személyes vitézség által vágta magát hazájába. — Rettegett az egész Kereszténység, rettegett Európa, mert a' Magyar Vitézségtől várta megvál-

tását, azt pedig a' szerencse már két ízben elhagyta. Rettegett most még inkább, midőn Amurát elköltöztvén Profétájának kebelébe, Mahomet, Amurátnak még dühösb, és kevélyebb Fija ül vala fel a' Félholdnak kormányára, és attyának szerencsájától fölfúvalkodva, magát még tettei előtt a' Világ' Félelmének nevezni nem általlá; letapodással, és eltörléssel fenyegeté a' Kereszténységet. Rettegett Európa. — Hunyady országgyűlést hirdet, és az Ország Insurrectiót rendel. A' Magyar Nemesség bátor szívvel fegyvert fog, és harczolni készül, bízván az Istenben, és már annyi veszedelmen keresztül vágott erejében: mert az igaz vitézség nem csükkenik-meg a' szerencsétlenségben, hanem kettőzött erővel emeli fel magát. De alig sereglett a' Nemességnek legkissebb része zászlók alá,

midőn Mahomet két száz ezer Fegyveresekkel már Szerviában termett. Ennek hallottára Szilágyi, a' határ-örző csekély Sereggel Nándorfejérvárába veti magát. A' megijedtt Király udvarával Budáról Bétsbe szalad. — Egész Európának szeme a' Magyar Nemességre, és Hunyadyra van függesztve; ettől várja idvességét. Már éjjel nappal víjja Mahomet a' várt; dönti iszonyú faltörőivel a' bástyákat; már be-beront, és megint kiveretik Szilágyitól, — már a' Várpiaczon ontatik a' vér, és hofzfzat foly az útszákon; — egy bátorfzívű Török már felszökött a' vár' tornyába, és hogy társait buzdíttsa, lekapja onnan a' Magyar zászlót, 's a' magáét szegezi helyébe; de észrevévén ezt egy még bátrabb 's nagyobb fzívű Magyar, és a' dolgot megháborodható Bajtársaira nézve károsnak itélvén, utánna dü-

hődik — a' toronynak tetején megragadgya a' Törököt, 's minthogy erejek egyenlő, 's a' zászlót tőle ki nem csavarhattya, megöleli, 's magát vele és zászlójával egygyütt leveti a' bizonyos, szörnyű, de örökön-örökké szép és dicső maradandó hazafiúi hálba. *Múti*us, *Horáti*us, és mások többet tettek-e Rómáért? — E' Bajnoknak nevét, kinek jeles tette a' Görögöknél Homért, a' Rómaiaknál Virgyilt érdemlett volna, nem is említti a' Magyar Krónika: mert ezeneként mivelvén illyeket a' Magyar Vitézek, nem is látszott olly különös figyelemre méltó dolognak lenni. — Már már elborította a' Török sokaság a' várt, midőn Hunyady megérkezik csak tizenöt ezer Magyarral, elveszi az ellenségnek faltörő szereit, és Nándorfejérvárt nem csak megfzabadította, hanem Mahometet temérdek né-

pével egygyütt annyira meg is veri, hogy a' megöltt Törökök dermedő halmokban hevernek — az élők pedig csak Konstantinopol alatt állanak-meg, és onnan csudállyák a' Magyar lelkeséget. Mahomet maga nagy sebbe esvén, mérget kíván híveitől. — Ezt mívelte a' Magyar Nemesség, és Hunyady. Így menté-meg Európát az elhatalmazott Töröktől. Meg esmérte ezt az egész akkori Világ. *Ránzán* azt írja: „*Nisi ingentibus Turcarum conatibus obviam itum esset, opera operaque et armis Joannis Corvini, actum jam prorsus fuisset de re Hungarorum, deque universis Hungariae propinquis, conterminisque regionibus, imprimis de nostra Italia.*“ — Boldoggá lett Hunyadynak munkás, jámbor, vitéz élete által az egész Kereszténység, kivált Magyar Ország; a' legnagyobb szerencse mégis, mel-

lyet Hunyady ennek szerze, a' volt, hogy olly két Fiat nemzett Néki, kiknek egygyikét, kit az írigység, és gonofzság hohér kézre ada; soha eleget meg nem gyászolhatta, a' másinak, kit a' szerencse, és személyes virtussai trónussára ültettenek, soha eleget nem örvendezhetett.

Hunyady Mátyás, kit a' Magyarok az elfelejthetetlen Jánoshoz érzett örök háladásból Királlyoknak válaftának, olly fényt és dicsőséget hozott a' Nemzetre, a' millyennel Elötte az még nem dicsekedhetett: mert azon kívül, hogy a' Nemzet ő alatta hatalmára, erejére, birodalmára, és hadi szerencsájére nézve az elsők közül va-

ló volt Európában, a' Magyaroknak lelki tehetségeit is úgy iparkodott művelni, és csinosíttani, hogy, ha az Elfelejtethetetlenek kora halála, és az őtet követő Királynak uralkodása a' dolgot félbe nem szakasztotta volna, a' Magyar Nemzetet ma a' Cultúrának azon magas pontján szemlélné a' Világ, mellyen hajdan a' Görögök, és Rómaiak tündöklöttek. Az volt Ő a' Magyaroknak, a' mi Perikles a' Görögöknek, Augustus a' Rómaiaknak, Első Péter az Oroszoknak, Tizennegyedik Lajos a' Francziáknak, és Második Friderik a' Poroszoknak. Ha Mátyás Királyunk tovább élhet vala, Buda Athénává, Rómává vált volna nem sokára. Nagy költségek és ajándékok által Budára édesgetvén Európának minden részeiből, kivált Olaszországból a' Tudósokat, Szépmestereket, és Kézmivéseket, Hazánk-

ban, 's kivált a' Királyi udvarban virágzottak leginkább a' tudományok, szépmesterségek, és kézmívek. Buda tömve vala az emberi elmének, tehetségnek, mesterségnek remekjeivel. A' Királynak sok ezerekből álló Könyvtárja, melly a' Mohácsi veszelem után prédává és hamúvá lön, mind ritkaságára, mind számosságára nézve az első volt Európában. — Hofzszú volna Mátyásnak, és alatta a' Magyar Nemzetnek dicsőségét, hatalmát, győzedelmeit előhoznom: keveset mondani erről vétek volna, sokat írni pedig nem ezen hazafiúi elmélkedéseknek szűk határába való. A' kinek Hazámfijai közül Nemzetünknek, Mátyás' halálával sírba szállott, és azolta néha csak aliglan és mulólag felvillantt dicsőségében gyönyörködni tetszik, olvassa-meg Történetíróinkat, és — örvendgyen. Egye-

dül Mátyásnak a' hazát védő Katonaságra nézve tett hasznos rendelkezéseit találom szükségesnek megemlíteni. Pálma imígy iz azokról: „Észrevévén Mátyás, hogy a' hanyathomlok öszveszedett, a' tábori fenyítékhez szokatlan, és a' fegyverforgatásban tudatlan Katona a' Hadvezérnek nem hasznára, hanem inkább terhére volna; ellenben a' tanúltt régi Katona, bár kisebb számú is, a' legnagyobb Török Sereget is meggyőzte legyen, azon iparkodott, hogy mindég legyen állandó Katonasága; azokkal pedig, mellyeket az Ország' Rendgyei a' Constitútió szerint állítanak, csak a' végső szükségben élne. — Négy neme volt továbbá ezen állandó, zsoldos, a' hadra minden időben kész Katonaságnak: 1/zör *A' nehéz Lovasok*, sokféle fegyverrel megterhelve; 2/zör *A' Huszárok*, vagy Könnyűlovasok;

3szor *A' nehéz Gyalogok*, a' sok nemű fegyverrel annyira megterhelve, hogy fegyverhordózókra szükségek volt légyen; 4szer *A' könnyű Gyalogok*. Ezeken kívül volt a' *Fekete Sereg*, Mátyásnak legkedvesebb Katonasága, melly hat ezer főből állott, és a' fekete melyvastól, fekete öltöztetől, és a' széltől naptól megbarnúltt ábrázattól Feketének neveztetett; ezek közé csak a' nemesebb lelkű, erősebb testű bajnokok vétettek-fel. Ezeket Mátyás oda szokta fordítani, a' hol a' veszedelem és ellenséges erő legnagyobb volt, és annyit végzett fekete Seregével, hogy ez győzhetetlennek is neveztetett. A' Királynak példájára, és ösztönözésére minden Egyházi és Világi Főrendek-is tehetségeik szerint tartanak vala Katonákat, és a' tábori fenyítékben, és fegyverforgatásban gyakorolják vala őket,

kik a' Királynak a' Csehországi és Austriai háborúkban, de kivált a' Törökök ellen nem kevés szolgálato-
kat tettek; úgy hogy, ha Mátyásnak a' Trónusban Örökös az ő Katonatorvényeit követik és megtartják vala, soha a' Magyarok Katonákból, soha a' Katonák jó Vezérek-
ből ki nem fogytak volna.“ —

Méltó itt megemlékeznünk Mátyásnak hadakozása' módgyáról is, a' mi a' Nápolyi Udvarnál mulató Egri Püspökhöz írtt következendő leveléből bőven kitetfszik. Minekutána előszámlálta volna levelében a' Katonaságnak külömbféle nemét, és annak szokott zsoldgyát, végtére imezt írja Mátyás: „Hogy pedig Ő Felsége, (úgymond) ezen Seregeknek szokásaikat, és tulajdonságaikat tudja: a' Fegyverhordók mi nálunk

fal gyanánt állanak, és helyeikből soha ki nem mozdúlnak, ha mindgyárt álló helyekben eggyről egygyig öszvekonczoltatnak is. A' könnyebb fegyverű Seregek az idő és környülállás fzerínt ki-kirohannak, és ha kifáradtak, vagy nagy veszedelmet sejtenek, a' fegyverhordók megé gyülekeznek, ott kipihennek, és öszveszedik magokat; a' honnan előadandó alkalmatossággal ismét kirohannak. Az egész gyalogságot, és a' puskásokat a' nehéz Fegyveresek veszik körül, nem másként mint egy vár: mert az öszveállított nagyobb paizsok valóságos várt és bástyákat formálnak; így elfedve lévén a' közbe vett Gyalogok, mint bástyákból, és sánczokból hadakoznak, ki-kitörnek, a' mint ezt Atyaságod, ki hadainkban több ízben jelen vala, szemeivel láthatta és tapasztalhatta.“ — Ezen dicső Kirá-

lyunknak bölcs rendelkezéseit, és azon minden időben, és hadi környülállásokban tapasztalt Igazságot, hogy csak a' tanúlt és gyakorlott Katona győzhet és állhat-meg egygy gyakorlott Katonákból álló Had ellen, láttatott a' mostani Kormányfő is szemmel tartani, midőn az Insurrectiót a' tellyes Békesség' idejében rendelte, hogy az addig a' fegyverforgatáshoz, a' szükséges hadi mozdúlásokhoz, és egyéb munkákhoz szokhasson, míg a' bizonytalan környülállások úgy hozhatnák magokkal, hogy — a' Hazának, Királynak, és Constitúciónak megtartásáért vérnek kellene ontatni.

A' mit a' Magyar Nemesség a' legújabb időkben tett, midőn

Tereziának Magyarországot, és annak Koronáját megtartotta, annak élő bizonyosságai az ösz Hazafiak, kik magok is jelen voltak, és részt vettek mind a' vitézségben, mind a' dicsőségben: a' hazafiúi örömnék könnye gördül-ki most is bádgyadt szemeikből, — a' vitézségnek lángjába lobbanik-fel megaggott tetemek most is, és büszke tekintetet vet kiki szegen függő kardgyára, midőn vízfza emlékezik az 1741-dik esztendőre, melyben egész Európa csudálkozással, és az érdemnek tellyes megesmérésével feltette a' Magyar Nemzetnek fejére az igaz hazafiúságnak, hadi legfőbb Virtusnak, a' nemzeti lelkeségnek és vitézségnek, a' Nemzetek történeteiben örökké fennmaradandó, és zöldelleni semmi időben meg nem szűnendő borostyán koszorúját. Ezen dicső történetnek, mely mind a' Ma-

gyar Nemességre, mind annak Fejedelmére egyenlő fényt hozott, emlékezetét soha eleget meg nem újjíthattyuk. —

Elköltözvén VI-dik Károly Császár és Magyar Király az örökkévalóságba, és fimagzatot nem hagyván maga után, a' Magyar Nemzet ismét vízfőzra helyheztettetett szabad Királyválasztásának sok századokig változó szerencsével gyakorlott Jussába; de hálákkal emlékeztvén a' jó és nagyszívű Nemzet a' Boldogúlttnak jó tetteiménnyeiről, 's mintegy előre érezvén, hogy a' Világon legszébb, legkellemesb Afzfszony a' Földnek legkegyesb Királynéja is léend, Mária-Terézia Herczegafzfszonyt nem csak Királynának választotta, hanem kimondhatatlan örömmel és fényes pompával meg is koronázta, és a' Királyi

Koronának jussát a' Leányágra is általadta. — De a' Nemzetnek öröminépét csak hamar a' legveszedelmesb háborúnak rémítő fergetege követte, és a' gyenge Királyi Afzszonyt az ő egész Házával egygyütt minden dicsőségéből, nagyságából és fzerencsésjéből kiforgatható veszély fenyegette: mert az Orosz, és Török Császárokon kívül, Európának szinte minden koronás Fejedelmei, ki irígység, ki a' meghalt Császárnak örökségéhez való atyafias jussa által ingereltetvén, már előre e' végre elkészített nagy erővel, és hatalommal feltámadának, és az Austriai Birodalomra minden felől ráütének. Soha az Austriai Ház az ellenség nagyobb szorulttságban nem találhatta volna: a' régi Katonák el valának erefztve, a' Kincstárok az előbbi háborúkban kiürültek; a' Tartományok, mellyekből segítséget

gítséget lehet vala várni, el valának
fzerte foglalva, — egyedül Magyar-
ország maradott-meg a' minden ba-
ráttyaitól elhagyatott Királynénak,
és egyedül a' Magyar Nemzetbe is
helyzé Ő egygyetleneggy és végső re-
ményiségét. Országgyűlést hirdetett,
a' hol megjelent Maga is személyesen.
'S ott, azon Trónuson, mellyen haj-
dan Szent István az ő tiszteletre méltó,
jámbor, alázatos, komoly Férjfiúságában,
— Kálmán az ő mélyly 's előrelátó,
bölcs eszével, megtörhetetlen Királyi
erőben, és komor felségben,
— Első Lajos az ő földön és tengeren
metszfzeható erős, hatalmas, vitéz
nagyságában, — Mátyás az ő erős,
bajnoki férjfiúságában, tűzes eszé-
vel, és lelkével, ellenségeiben ije-
delmet terjesztő emberi, és Királyi
tehetségében — ülnek vala, ott, azon
Trónuson most, szebb és gyengébb

remének, az Egektől a' tékozláson túl áldott kellemeivel és kegyeivel, — az ifjúságnak mosolygó hajnalában, — a' szépségnek legfőbb, leglelkeseb, menybe ragadó alakjában, — aranyidők' reménnyeivel sűgárzó kegyes és szelid tekintettel, — 's mint-hogy a' csecsemő Józsefet ölében tartá, az anyai érzeménynek édes, de most megkeserített gyönyörűségében, — leereszkedő, 's mindent boldogítani akaró kegyes felségben, Terézia, a' Magyaroknak koronás, fiatal, szép Királynéja ül, — és menyei, néha mégis fuldokló szavakkal, könnyekben borongó szemekkel tudokra adgya veszedelmét az öszvegyűltt Vármegyéknek. Ekkor az Országnek minden Rendgye, az esztenők' terhétől megaggott ösz szintűgy, mint az életerőtől pattogó Fialat elragadtatva, 's mintegy villámtól meg-

csapva, hazafiúi lángba lobbanva;
— valamennyen kardot rántanak, 's
tüzesen azt kiáltyák: „*Életünket vé-
rünket Királyunkért, és Hazánkért!*“
— Megrendeltetett az Insurrectió, és
sebesen, mint a' fzéjjel kapó tűz,
nem csak Pozsony' Városa, hanem
az egész Ország Katonává lön. Ekkor
tapasztalta az Austriai Ház, melly
drága kincse légyen a' Magyar Kí-
rállynak a' Nemesség. Ráütöttek a'
Magyarok a' sok ellenségre, és meg-
verték; és megtartották kedves Ki-
rályoknak az Országot, és Koronát.

Általában örömmel és nemzeti
büszkeséggel mondhattuk, megval-
lya azt egész Európa is, hogy ezen

legformálttyabb Világrészben mi vá-
lánk eddig a' legvitézebb Nemzet:
Atila' és a' Hunnok' idejétől fogva a'
mái napig, — ha két három időpon-
tot kivesszünk, mellyben az elpuhúltt
Magyar mintegy magából és nemzeti
természetéből kivetkezett, a' minek
árrát, haj! elég szomorúan és drágán
fizeténk-meg! — A' Magyar Nemzet-
nek politikai existenciája nem volt
egyébb, hanem egymást nyomban kö-
vető háborúk és győzedelmek. A' haj-
dani éveknek koronás és koronátlan
Jelessei, kik vagy az Országok' Nem-
zetek' hódíttása, vagy a' Nemzetek'
boldogíttása és dicsőségre, hírre
névre emelése, vagy az életét meg-
vető, vérét nem kímélő Hazafiúság,
— vagy az emberinél többnek látszó
lelki és testi erő és tehetség, — vagy
csudára ragadó Heroizmus által örök-
ké élnek és élni fognak az emberek'

emlékezetében, és az emberi jelenteményeknek századról századra általmenendő könyveiben, a' millyenek valának a' régi időkben: *Sándor, Július Caesar, Scipio, Hannibal, Augustus, Pompéjus, Troján, Mark-Aurél, Fábius, Cincinnatus, Horátius, Cátó, Scaevola, — Alcibiades, Aristides, Themistokles, Perikles, Miltiades, Leonidás*; — az újabb időkben *IV-dik Franczia Henrik, Gusztáv Adolf, Péter Czár, Condé, Türenne, Vendome, Villars, Eugénius, Tilly, Wallenstein*, és sok más nagylelkű, nagy dolgokat véghez vitt Férjfiak, — mind éltek a' Magyaroknál is: *Atila, Árpád, Bontond', István', László', Lajos', Mátyás Hunyady', Szilágyi', Bátor', Kinizsy', Bátor Opos', Magyar Balázs', Gereb', Jaksics', Kéry Balázs', Derecsenyi', Logody', Szondy', Zri-*

nyi', Nádasdy Tamás', és más nagy Magyaroknak dicső személyekben, kik annál nagyobbak valának, mennél többen voltak az Irígyek, kik a' Magyaroknak Virtussát kissebbítették, és mennél kevesebben azok, kik a' Magyar nagylelkeknek tetteiket megénekelték, vagy megírták volna.

*„Sírjokba dőltek sok jeles emberek
Nevekkel egygyütt: mert csak Azok, kiket
Megtisztelt a' Virtust imádó
Múzsza' dicső szava, nem hal-
landók.“*

VIRÁG.

Ha a' Félvilágot megrázó, nemzeteket meghódító, országokat dúló erő 's hatalom Virtus egy Királyban, ki volt nagyobb Atilánál, kiről Nádasdy Ferencz ezen csuda és ije-delem képet állíttá-fel:

*„Pavete , Reges ! Formidate Principes !
Timete Regna ! perhorrescite Populi !
Metuite Gentes ! ingemiscite Urbes !
trepida Munde !*

*Ad novi , et nunquam hactenus visi
Portenta Cometae.*

*Ab oriente emergens , in occidentem vergit,
nec prius cum Sole velle videtur occidere,
quam totum cum Marte circumbeat hori-
zontem.“*

Ha nagy az a' Fejedelem , a' mint-
hogy valóban nagy , a' ki bölcsessé-
ge , nagy elméje , bajnoki személyes
Virtussa , magas lelke által eggy Nem-
zetet a' nemzeti erőnek és hatalom-
nak magas pontyára emel , és a' tu-
dományok , szépmesterségek által azon
legszébb emberi nemességre , mellyet
egyedül a' lelki , és erkölcsi Cultúra
adhat , hát nagy vólt valóban Mátyás
Királyunk , és *Cortesi*us méltán éne-
kelhette Róla :

„— *Nulla Divi periturus in aevum*
Matthiae durabit honos; nec nominis
unquam
Deficient monumenta sacri, venturaque
quondam
Secula palmiferos delebunt nulla trium-
phos.“

Ha a' Hazáért a' bizonyos halálba
rohanni nagyszívűség, nagylelkűség,
— Óh *Zrinyi! Leonidas! Kodrus!*
Regulus! Koriolánus! nagyszívű,
nagylelkű Hazafiak — örök dicsőség
néktek! —

Nagy volt a' Magyar Nemzetnek
hatalma, dicsősége, fzerencséje, ne-
ve, míg élt a' nemzetben és annak
Királlyaiban az östől örökségben ha-
gyott bátor lélek, erős szív, a' félel-

met és veszedelmet nem esmérő bajnoki Virtus, a' véráldozatot nem kiméllő hazafiság; — míg meg volt a' Király és Nemzet, az egyházi és világi, a' hatalmasb és szegényebb Rend között az egygyesség, igazság, a' viszont szeretet és bizodalom; de minekutánna ezen, minden országnak, nemzetnek, és kormányféknek fenntartására szükséges erkölcsök Hazánkban kivészének, és ellenkezőkre fajúlnak, — minekutánna a' kincstár némelly Királyoknak helytelen adakozása, félreértett Kereszténysége és viszfzás ájtatossága által cgéfszen kiürült, — olvastassanak bár meg ez eránt némelly Apátúrságoknak és Klastromoknak szerzőleveleik; — minekutánna némelly hívságos, és igazságtalan Királyok a' törvény szerint egyedül a' vitéz érdemet illető jószágokat, kényeiknek szolgáló kedvelt-

tyeikre tékozlották, — minekutánna némelly roszlelkű Ispányok, a' millyenek valának Péter alatt *Buda*, Salamon alatt *Víd*, András alatt *Diénes*, Zsigmond alatt *Gara*, és mások alatt mások, kikémlelvén a' Fejedelmeknek gyengeségét, azokat a' jó hazafiak eránt erőszakos, törvénytelen cselekedetekre, igazságtalanságokra, kegyetlenségekre ingerlették; — minekutánna némelly Királyok attyokfijai-
val szüntelen viszszálkodván, osztozkodván, a' nemzetnek erejét, hatalmát, és szívét is többfelé húzták, és néha egymás ellen fordították; — minekutánna némelly Zászlós Urak a' törvénytelenül, és erőszakosan elfoglalt jószágok által elhatalmasodván, a' szegényebb nemességet elnyomni, 's magokat a' Királyi Méltóság, és törvény ellen szegezni, sőt azokat megsérteni-is bátorzkodtak; — minek-

utánna némelly Árpád' véréből el-
fajúltt Fejedelmek, megvetvén az
igaz hazafiakat, a' főbb hivatalokat,
jószágokat, és egyéb Királyi kegyel-
meket jöttmentt Idegenekre pazarlot-
ták, hogy a' Magyar már szinte ide-
gennek láttatott lenni önnön hazájá-
ban. „*Habet nempe* (azt mondgya
Palma) *id sibi proprium gens hun-*
gara, ut cum ipsa fide et amore in
Principes suos nulli concedat, pro
eorum salute sanguinem et vitam pro-
fundere in lucris ponat, vicissim ab
eisdem diligi, amarique ambiat.“
— Minekutánna a' világi Nemesség
elnyomorodván, 's elkomorodván,
ha véletlen háború ütött-ki, a' had-
vezérség a' Püspökökre és Egyháziak-
ra maradott: méltán kiálthatta *Tamás*
Esperes a' Tatárjárás után: „*Heu!*
heu Domine Deus noster! — Quam
multo melius infelices ii se suumque

populum piis votis, intentisque precibus juvare poterant, sacris aedibus supplicando, quam materialibus armis accincti, in castris Laicalibus pernoctando.“ — Minekutánna, a' mint ugyan Tamás Esperes, a' Tatár pufztíttásban szemmellátott tanú írja, a' Magyarok a' hofzfzas békességben elfzokván a' Katona kemény élettől, henyélésre és testi gyönyörűségekre adták magokat: mert Magyarországnak termékenysége és bősége okot adott nékik a' mértéktelen gyönyörűségekre; az Ifjúságnak minden dolga hajcsinosgatás és pipere vala; a' férjfiúi öltözetet afzfzonyira változtatták; jól ettek, ittak, vendégeskedtek, sokáig aluttak; verőfényes erdőkben, és kies réteken, afzfzonyaikkal egyetemben, élvén minden napjaikat, nem gondolkodhattak a' hadról, fegyverről, kik szüntelen mulat-

ságokban , nem nyomos dolgokban forgottak ; — szóval , minekutánna az elfajúltt , részszerint maga , részszereint Királyaainak vétke által megromlott Magyar Nemzetben kihalt a' régi, Hazáját, Királyaát, és Constitútióját forrón szerető , és vérével védő nagy , erős, büszke nemzeti lélek ; a' szegény Haza IV-dik Béla Király' idejében olly veszedelembe , és síralmas állapotra jutott , hogy a' Király földönfutóvá , a' Nemzet az irgalmatlan halálnak , 's a' legsanyarúbb inségnek prédájává , a' téjjel-mézzel folyó ország vadon pusztává , és a' vadak' lakhelyévé lön. Olvassuk csak e' szörnyű szerencsétlenségét , és síralmát Hazánknek, mí , kárvallott Össeinknek most még boldog onokáji , és káraikon tanulván , gerjedgyünk-fel az utolsó cseppvért-is hazafiúi örömmel ontandó vitézségre. Imígy írja

meg azt Tamás, Spalátumi Esperes, ki azon időben él és ír vala:

„1241-ben, Béla, András Király' Fiának idejében, uralkodásának ötödik esztendejében, a' veszélyt-hordó Tatár-nép Magyarország felé közelget vala. — Híre futamodván ezen vezedelemnek, a' Magyarok az egész dolgot csak hiú álomnak tarták, mert a' hosszú békekességben elpuhultak, és elfoztak a' hadakozástól, fegyverforogatástól. De az okosabban gondolkodók, tartván a' vérengző nemzet' becsapásától, megindulának, és a' Királyt, és Herczegeket gyakor kérésekkel únszolák, hogy vennék elejét a' fenyegető vezedelemnek. — A' Király alig indúlt meg kérésekre; utóbb csak ugyan mégis öszvezedé Bárójit, Országa' Nagygyait, és a' Magyar Seregeknek erejét. Eljöve.

Kálmán Herczeg, a' Királynak Testvére, minden erejével; eljövének a' Magyar Főpapok is, gazdagságokhoz képest nagy Katona-Sereggel. Megjelentek Mátyás, Esztergomi, Ugrin, Kalocsai Érsekek, kiket követének sok Apátok, és Szerzetesek, mint juhok az áldozatra. Akkor kezdének valamennyen tanácskozni, de megnem egygyezhetvén, sokáig semmit sem végzének. Némellyek ijedtekben megdermedvén, legjobbnak tarták, a' Tatároknak engedni, 's megsem ütközni vélek. Némelly e-fzevezsett, meghitt kérkedők azt mondák, hogy az ellenség a' Magyaroknak látására is megfutamodik, és így megnem egygyezhetének. Mikoron ezek így késedelmeskednek, és hafzontalan tanácskoznak, ím' megjelenik véletlen eggy Hírmondó a' Királynál, 's bizonyosnak jelenti

azt, hogy a' temérdek Tatár nép már bejött az Országba, 's mindig közelebb ér. Elhagyván ekkor a' tanácskozást, a' Király, és az Ország' Nagygyai a' hadhoz kezdének készülni, Seregeket gyűjtének, és ezek felett Vezéreket rendelének. — A' Tatárok Esztergomnál általkelvén a' Dunán, Pest felé indúltanak, melly legnagyobb Város vala. „

„ Akkor a' Király egész Seregével (mert a' Tatárok szántszándékkal visszavonának magokat) mintegy kergetvén a' futókat, a' Tifzáig ment; mellyen ismét általkelvén a' Sajó vizéig ért. Az egész Tatár Sereg a' Sajón túl táborozott: a' Magyarok, látván az ellenséget megállapodni, a' Sajón innen telepedének-meg. Más napon a' Tatárok megfzalasztván a' folyó' menttét őrző Magyarokat, részfzerint a' hídon, részfzerint a' vízen

vízen kereftül gázolva, általjövén-
nek; és íme hajnalkor megjelent a'
mezőket elborító temérdek Tatár-
ság. A' megszalasztott Magyar örök
a' táborba futván, alig tudák fellár-
mázni a' bátorságos álomban heverő
Magyarokat. A' szomorú hírre fel-
ébredvén végtére ezek, nem hogy,
a' mint a' jelenvaló nagy veszedelem
kívánta, fegyvert ragadtak, lóra ül-
tek, és az ellenségnek elejbe mentek
volna, hanem álmosan húzodozván,
és magokat csínosgatván, alig gon-
dolkodtak az ütközetről. Kálmán
Herczeg, Ugrin Érsek, 's egy né-
melly Templárius Mester, kik, mint
Vitéz férfiakhoz illett, nem hever-
tek mint a' többi, hanem az egész
éjt ébren, és 'fegyverben tölték, a'
hírre csakugyan mégis legottan ösz-
veszedék magokat, és, egy ék for-
mába állított kis Magyar csapattal az

ellenségbe rohanntak. Kis ideig nagy vitézséggel harczoltak; de a' sokkal számosb Tatár Seregtől elnyomattván, 's közülök már sokan elesvén, ismét visszavonúltak a' táborba. Itt Ugrin, ki nemes, nagy, és szabad lelkű, állhatatos, bátor, vitéz hazafi vala, a' Királynak, és a' fő Uraknak restségét, és félénkségét fenn szóval kezdé dorgálni, hogy illy nyilvánvaló iszonyú veszedelemben magokat és hazájokat olly álmosan veszni engednék. A' kik tehát készen valának, hozzájok adák magokat; de némelly megrémültek, mintegy megtébolyodva, nem tudák, mit tegyenek, hová mennyenek. Most a' három Vitéz Vezér újra kicsapott seregével. Ugrin olly vitéz hazafisággal dúlta a' legsűrűbb ellenséges csoportokat, hogy a' Tatárok ötet, mint a' hadnak halálszóró villámját, nagy kiáltással, és

iszonyodással kerültk; Kálmán, és a' Templárius hasonlóképpen nagy vérontást ténének az ellenségben, de a' sokkal számosb Tatárságnak szüntelen újjúló erejét a' meglankadtt Magyarország tovább ki nem állhatván, viszszafordúla; a' megsebesedett Kálmán, és az Érsek alig érhettek feleikhez. A' Templárius a' csatában megöletett, és odaveszett számtalan Magyarország. “

„Azon napon, mintegy két óra-kor egyszerre kiterjéskedik a' temérdek Tatár sereg, és környülvén a' Magyar tábort, azt részfzerint nyilakkal lövöldözni, részfzerint gyújtogatni kezdék. Ezt látván a' Magyarok, megrémülének, és annyira elfeket veszték, hogy sem szaladásról, sem közönséges ütközetről nem gondolkodhattak, hanem tétova futkoztak,

mint az öldöklő farkasoktól szorongatott juhok az akolban. Szegény, nyomorúlt Magyarok! a' menekedhetésnek minden reménnyéből kifogyván, a' nyilaknak záporát már nem is az ellentartott paizsokkal, hanem fordított hátokkal fogadták, és rendre úgy hullottak, mint a' megrázott fának gyümölcse a' miként hullani szokott. Minekutánna az élethez már minden reménység el vala véve, a' Király és Herczeg odahagyván a' Hazának zászlóját, futásnak eredtek. Ekkor az elhagyatott Magyarság nyíllal, tőzzel, vassal emészttetvén, már a' halálnak torkában látta magát, — futni akart, de meg vala dermedve. Látván a' Tatórok, hogy a' megrémúlttek sem fegyvert fogni, sem az ellankadtak szaladni nem tudnak, el kezdék őket nyilazni, vágni, szúrní, hóhérolni, senkinek nem ir-

galmaztak. Jobbra, balra úgy hullottak a' Magyarok, mint őszfzel a' falevél; halmokban heverték a' szegényeknek hóltt tetemeik; — folyónként hömpölygött a' Magyar vér; a' szerencsétlen haza vörös volt síjainak kiontott vérétől. Ott veszett-el amaderék hazafi Ugrin, Mátyás, és sok Egyházi, és Szerzetes.

„Miként írjam le a' szörnyű kegyetlenséget, mellyet naponként a' városokban, falúkbán követének-el a' Tatárok? midőn az aszfszonyokat, vénket, csecsemőket mezítelenre vetkeztetvén, hogy ruházatt yok vérbe ne keveredne, egygyenként hóhérolták. — A' Tatár aszfszonyok felfegyverkezve, mint a' férjfiak, szintúgy gyilkoskodtak; ezek a' fogoly aszfszonyokkal még kegyetlenebben bántak: mert ha kiket szeb-

beknek találtak náloknál, kiktől Tatar férjeiket félthették, legottan megölték; vagy ha kiket a' szolgálatra alkalmatosoknak gondoltak, elvágván előbb orrokat, és megszeldelvén arczájokat, szolgaságra vetették. A' fogoly gyermekeket magok elejbe parancsolván, rendbe ültették, és önnön porontyaik által öldöztették, nevetvén és megdicsérvén azt, a' ki fejeket legjobban tudta elütni. Nem kimélték a' nő nemet, nem irgalmaztak a' vénnek, nem kegyelmeztek a' csecsemőnek. — Midőn a' Szerzetesek' lakásaihoz értek, ezek egyházi szent ruhájokba öltözködve elejbek menének, és énekeikkel mintegy hódolást akarván jelenteni a' győzőknek, ajándékokat hoztak, hogy irga'masságra gerjesztenék a' szörnyetegeket; de ezek sem el nem értvén, sem el nem fogadván semmit, egygyig lenyakaz-

ták őket. A' klastromokat felgyújtották, a' templomokat megfertőztették, oltárokat lerontották, a' szent ereklyéket öszvetiporták, és a' szent öltözetekből ágyossaiknak ruhákat szabtak. A' zsákmánynak nem volt száma, nem volt mértéke; temérdek volt az elvitt lovaknak, barmoknak, kincseknek sokasága; az elfogott, 's részszerint elvitt, részszerint felgyilkolt férjfiaknak, aszfszonyoknak, leányoknak, gyermekeknek száma. — Elfutamodván e' szörnyű csapásnak híre, az egész Világ megrémült.“

„Béla Király kevesed magával, előbb Austriában minden kincseitől embertelenül megfosztatván, és a' Tatároktól nyomban üldöztetvén, a' Dalmáciai szigetekbe bújdosott.—“

Két efsztendeig maradtak a' Tatárok az országban, mellyben a' felső egynehány Vármegyét, az Efsztergomi várt, Fejérvárt, és a' Sz. Mártoni klastromot, úgymint, a' melly helyek jól védelmeztettek, kivévén, minden elpusztúlt — vérbe, lángba, füstbe ment. A' gabonatermő földek, mellyek ez idő alatt nem műveltethettek, elparlagosodtak; az országútakat fű nőtte bé; sem ember, sem marha nem volt az országban. — Azokat, kik a' Tatárok elől a' hegyekbe és erdőkbe bújdostak, az éhség, és a' vadak ölték-meg: mert a' farkasoknak, és egyéb ragadozó vadaknak száma, Tamás' bizonyíttása fzerint, annyira szaporodott, hogy ezek a' házokba is berohanntak, sőt a' fegyveres embereket is megtámadták. — E' volt siralmas következése a' Magyar Nemzet' megromlásának,

elfajulásának, — a' Nemzet és Király, a' szegény és hatalmas, az Egyháziak és Világiak között elhatalmazott egyenetlenségeknek, és viszfzálkodásoknak.

Az Országot még IV-dik Béla, a' mennyire lehetett, helyre hozta. Felépültek a' városok, csapatonként költözvén a' szomszéd Tartományokból a' külömbféle nemzetbéli emberek a' megkevesedett Magyarok közé; 's idővel a' Magyar Nemzet két nagy Királlya alatt, kik, ammint fellyebb említettém, első Lajos, és Corvinus Mátyás valának, még nagyobb dicsőségre, névre, erőre, és hatalomra emelkedett, mint sem valaha volt. De Mátyásnak kora halála után, Ulászlónak uralkodása alatt ismét elnyomo-

rodott: a' nemzeteknek szokott vezedelmes nyavalyái, a' millyenek a' túnyaság, puhaság, hívság, gondatlanság, tékozlás, irigység, gyűlölség, meghasonlás, egyenetlenség, viszálykodás, törvénytelenység, nyomás, ragadozás, mellyek a' [nemzeteket, polgári társaságokat és szerződéseket, mint a' hagymáz az embertesteket, megszokták csikorni, és néha fel is oldozni, — ismét erőt vettek a' magyar Nemességen. A' Parasztnak részszerezint a' kegyetlen nyomattatás miatt kétségbe esvén, részszerezint a' Nemesség által rossz példákra ingereltetvén, felzendültek, és Dózsa György' vezérlése alatt száz ezernél többre nevedevén számok, az országot pusztították, a' városokat gyújtogatták, rabolták, a' nemességet gyilkolták. Elszörnyedve, borzadva kell olvasnunk ezen idő' történeteit, ezen

úgy nevezett Kuruczoknak szinte a' Tatárokét is fellyülhaladó vérengzését: — Nem volt az az istentelenség, az a' hóhérlás, az a' fertelmes erőszak, a' mit az egyházi és világi Főrenden, a' Nemességen, az Aszfzonyokon és Szűzeken el nem követtek volna, m'g a' temérdek gyilkolások, és károk után ezen vérengző csorda a' felkeltt Nemességnek, és Zápolya János Erdélyi Vajdának ereje és hatalma által le nem tiportatott. Egyedül a' vala az országnak szerencséje, hogy éppen akkoron külső ellenségtől, nevezetesen a' Törököktől, nem szorongattatott. Egyébberánt Lajos és Mátyás dicső Királyaink által szerzett, és fegyverrel hódított Tartományi a' Magyar Koronának, a' déli, napnyúgodti, és északi szomszédok által mind elfoglaltattak.

De a' szerencsétlenség csak halad, el nem marad vala : mert a' Magyar Nemzet nem hogy kigyógyúlt volna nyavalyáiból, hanem naponként roszszabbúl lön. Eggy nagy és erős lelkű, bölcs, vitéz Király a' Hazát meg-orvosolhatta volna, de Ulászlót az uralkodásban Lajos követte, még gyermekkorában, ki egyébberánt szelid, békes, eszes, 's mellette vitéz Királyt ígér vala magában a' Hazának, ha az Országban békességet, jól rendeltt katonaságot, teli kincstárt, és hazájokat szerető, magok közt megegygyező férjfiakat talált volna. De — másként volt; a' veszni indúltt hazában minden fel volt fordúlva: a' Korona' jószágai roszszúl kormányoztattak; az elhatalmasodott Uzsorások erőszakoskodtak; a' roszszúl gazdálkodó fiatal Király, és az elnyomattatott Nemesség szűkséggel,

szegénységgel küszködtek ; a' Korona' jószágai elzálogosítottak ; a' fiatal Királyt könnyen elcsábító Főtisztviselők , félretévén a' Hazának szent ügyét , magoknak takartak ; a' határ-
vároknak helyrehozására rendelt költségeket önnön hasznokra fordították a' magyar pénz meghamisított ; — nem volt igazság az országban ; a' törvényeknek , és Biráknak ereje 's hatalma megcsükkent ; némelly öszveszfövetkezett hatalmasok nyilván a' Király és a' törvények ellen szegeztek magokat ; ezeknek hatalmától tartván a' gyenge Király , és kedvezni akarván nékik , a' nemes Rendnek hátrátételével , minden tanácscsát csak velek tartá , a' mi a' Nemességet haragra és boszszúra lobbantá ; a' Királynak udvarából a' régi törvényekkel és szokásokkal , sőt néha egymással is ellenkező parancsolatok jövének ,

a' Királynak nevével, de nem tudtával. — Szolimán Török Császár a' készületlen, és roszszúl védelmezett határvárokat rendre elfoglalta. — Tartatott ugyan országgyűlés igen is gyakorta, és tétettek jó rendelkezések a' Haza' védelmére, de semmi végre nem hajtatott. Sőt az ellenkedés, viszszálgódás a' Nagyok között, és az egész Nemzetnek kábúltsága napoként tovább ment.

Illy felfordúlt állapotban volt a' Haza, midőn 1526-dikban Szolimán három száz ezer fegyvereseivel Nándorfejérvárnál termett. A' Magyar Kormányfő még csak most kezdett a' hadról, Katonáról, és mind ennek szükségeiről gondolkodni, tanácskozni. Zápolya Erdélyben, Frangyepán, és Battyányi Horváth Országban lévén, nem volt az egész Nemzetben, ezen hajdan olly Vitéz

Nemzetben, kinek minden Tagja Vezér lehetett volna, eggy is a' Nagyok között, kire a' hadnak Vezérlése bátran bízathatott volna. A' választás végre Tomoryra esett, ki néha napján Barát, most Kalocsai Érsek volt. De „*utinam* (úgymond Battyányi Ignác, Erdélyi Püspök) *Episcopi et Sacerdotes gentis nostrae gladio Spirituali contenti, precibus potius, quam armis pugnassent! Caro nimis stetit nobis saepenumero praepostera Ecclesiasticorum fortitudo!* A' Király, a' Hazának ügyét szívéen hordozván, három ezer fegyverescivel lement Tolnára, azt vélván, hogy a' Haza' védelmére szólított, és felkeltt Nemességet már készen ott fogja találni; de haj! olly kevesen voltak ott, hogy a' Törökök minden ellentállás nélkül Péterváradot, Eszéket megvévén, és a' Dráván ál-

talkelvén , egész Mohácsig jöttek. Ezt látván a' Magyar Zászlós Urak , némellyek's legtöbben úgy vélekednek , hogy az ütközetet mind addig tanácsosabb volna kerülni , míg Zápolya az Erdélyiekkel , Frangyepán , és Battyányi a' Horvátokkal , és egyéb Segéd Seregek Austriából , Morvából , és Csehországból meg nem érkeznének. De Tomory , noha maga megvallá , hogy csak huszonöt ezeren volnának a' Magyarok a' három száz ezer Török ellen , tüzesen sürgette az ütközetet , és biztatta a' Katonákat. A' Király az ő tanácscsával nem állhatott ellent. — Öszve-ütköznek tehát , a' Török' számával , a' Magyar Vitézségével haladván fellyül az ellen félt. Végre a' Törökök vagy a' Magyar erőtol vízfzanyomattván , vagy talán inkább fortéllyal törbe csalni akarván a' neki dühödött

Magya-

Magyarokat , vízfzavonúlnak. A' Király és az egész Sereg nyomban , minden rend nélkül , követi őket , már előre örülvén a' győzedelemnek; de egyszerre ketté válik a' Török Sereg , és a' Magyarság a' már régen ahhoz készültt rend ágyúk előtt találja magát , mellyek egyszerre kiokádván magokat , a' kik előttök válnak , a' halálba ejték , seprék , dönték. Megháborodik , megretten a' Magyarság , és hanyathomlok szalad vízfza táborába , de a' melly a' környűlszárnyalló Törökök által már elvala foglalva. Itt még nagyobb lön a' vérontás. Most már jobbra balra , ki merre mehetett , arra futott; de többnyire mind vagy a' mocsárokba fúltak , vagy a' Török pállos által vesztenek el. Lajos Király maga , midőn Pécs felé szaladna , *Cselye* helység mellett eggy posványba ha-

nyatlik lovával, és bele fúl. Elvezett itt az Elztergomi Érsek, maga Tomory, a' szerencsétlen Papvezér, és még öt Püspök; elvesztek az Országnak minden Zászlós Urai, mintegy öt száz Nemes, mindenestül huzzonhárom ezer Magyar.

Szolimán onnan egyenesen Budára, az Ország' szívébe, vette úttját, megis szállá, senki nem állhatván elene. Onnan jobbra balra küldvén osztaíyonként Seregeit, {a' Dunán innen, és túl lévö Vármegyéket mind hatalma alá hajtotta. Városokat, falukat, lakosokat tüzzel vassal emészttette. Broderik Váczi Püspök, és szemmellátott tanúnak bizonyíttása szerínt, két száz ezer Magyarnál több veszett el, kik részszerínt megölettettek, részszerínt fogságba vitet-

tek. Ez második, és olly nagy siralma Hazánknek, hogy ma is fáj minden igaz Magyarnek! —

*„Lajos! boldogtalan Atyának magzattya,
Gonosz Tanácsosok' példás áldozattya!
Te! kinek csak neved' szomorú hangzattya
Hazádnak bús szívét még ma is szaggattya:*

*Voltam táborodnak püszta állásain,
A' siető Duna' suhogó partjain. —
Bús csendesség fekszik Atyáink' hamvain,
'S bádgyadtt szél lengedez sírjoknak hantjain.*

*Harmatozó homály borúl a' szemére,
Ha tekint az Útas ez' iszonyú térre;
Epedő szívvel dül oszlopod' kövére,
Népünk' 's dicsőségünk' temetőhelyére!—„*

BACSÁNYI.

Jó a' Békesség az országban ; a' legfőbb áldás , mellyel az Ég egygy Nemzetet boldogíthat : — a' Hazának műveltetése , gazdagsága , a' kereskedésnek dívattya , a' tudományoknak , szépmesterségeknek virágzása , a' kézműveknek tökéletesedése , a' Nemzetnek lelki , és erkölcsi csinosodása , a' késő Onokák' boldogságára czélzó hasznos intézetek , törvények , alkotványok , — szóval a' Nemzetek' boldogsága , fénnye , a' békességnek gyümölcsei. — Vajha örökös békességben élhetnének a' Nemzetek a' Földön ! De az emberi gyarlóság , az indulatok , ezen szélvészeli az emberi nemnek , háborúkat támasztanak az egygyes emberek között szintügy , valamint egész nemzetek között ; 's valamint ez így lesz , mindaddig a' hofszas békeesség , minden áldásai mellett , mellyeket az országokra hozni

szokott, ártalmára van a' nemzeteknek: mert édes és drága gyümölcsseiben olly férgek is teremnek, mellyek a' nemzetnek az önnön fenntartására legszükségesebb virtussait, a' nemzeti lelkeséget, vitézséget lassanként és észrevétetlen megemészti: ilyen férgek a' hívság, puhaság, luxus, túnyaság, bátortalanság. — Ezek vesztegették meg hajdan, ezek dönték öfzve a' Perzsáknak, Görögöknek, Rómaiaknak roppantt birodalmaikat, és a' Félvilágnak törvényt szabott hatalmokat.

„Sok szomorú példák mondgyák: a' csendes időnek

Édessége hamar puhasságot szül, 's veszedelmet.

*Igy romlott meg ama' nagy Pénus is,
a' ki negédes*

Rómának több izromban megrázta hatalmát;

*A' mikoron Priamus' megtúnyúlt udvara
tánczol ,
Tobzódik ; mikoron Fejedelmei , Bajnoki
vígán
Játشانak , és résztnt heverésznek elázva ,
's ledöntve
Serlegeik' közepett ; résztnt egymásra kö-
szöntik
A' nagy billikomot , bátran dözsölnek ,
íjésztk
Szóval az ellenség' Seregét ! felrakta
vitézi
Népét Akhilles Trójának büszke falára.*

V I R Á G.

Ezek valának a' Magyar Nemzet'
több rendbéli szerencsétlenségeinek is
mindég kengyelfutóji. — A' Magyar
Nemzet' elfelejthetetlen Királynéjá-
nak , Annyának hoszszú uralkodása
alatt a' Békességnek minden áldásait
érezte Hazánk ; de tegyük szívünkre
kezünket , és vallyuk meg azt is ,
hogy ezen idő alatt a' Magyar Nemes-

ségnek szinte két nemzése igen elpuhult, eltűnyült, elerőtlenedett, bár ha megcsínosodott is. Hányan vannak ezen szittya eredetű Nemességben, kik egész életükben kardot nem forgattak, soha csak egyy verebet el nem ejtettek, midőn hajdan talán egyy Magyar Nemes sem találtatott volna, a' ki néhány kezével elejtett Törökről, vagy más ellenségről nem tudott volna gyermekeinek beszélni? — Szükséges tehát, hogy ezen háborús, kétséges időkben a' Magyar Nemesség felkellyen, és vitéz Össeinek dicső példája szerint fegyvert forgatni tanullyon, Hazájának, Királyságának, és Constitutiójának szent védelmére. Szükséges volna, hogy, valameddig a' közönséges Békesség helyre nem áll Európában, a' Magyar Nemesség mindég fegyverben állana, és gyakorolná magát, hogy kész le-

hetne minden esetre. Ha egyy Nemzet a' többi felett egyfzer igen elhatalmazott, mindég bizonytalan a' Békesség, valameddig az elhatalmazott erőt valamelly bal eset meg nem töri.

Úgy látzik, hogy a' Magyar Nemzetet most egészen a' gazdálkodásnak, és kereskedésnek lelke szállotta meg. Tíz, tizenöt esztendőktől fogva szemlátomást tapasztallyuk magunk, tapasztallyák a' Hazánkban megforduló külföldiek, hogy igen nagy lépéseket tevénk előre mind a' kereskedésben, mind a' gazdálkodásban; hogy mind a' Magyar Nemeség, mind a' parasztság előbbi restségéből felevenedvén, most jobban iparkodik, serénykedik, 's napról

napra gyarapodván mind gazdasága, mind értéke, sokkal jobb állapotban vagyon, mint sem előbb vala. — Ott, hol ennekelötte a' magára hagyatott, míveletlen Természet csak keveset adott a' birtokosnak, most az iparkodó, okoskodó, mesterkedő gazdálkodás két három annyit fordított. Áldott hazánknak természetvényei szerte járván Európát, minden felől pénzt hajtának az Országba. Örvendhet valóban minden hazafi, ki Nemzetét, és annak boldogságát szerezeti, hogy a' Magyar is oda jutott azon két kútfőhez, mellyből a' nemzetek', országok' tehetsége, gazdagsága, szerezcséje, ereje, hatalma eredni szokott: a' gazdálkodás ez, és a' kereskedés. Eleven példája ennek a' nem nagy, de gazdálkodása, 's főképpen kereskedése után leggazdagabb, 's legtehetősebb Angoly

nemzet, ki Európának minden nemzettyei közül mind eddig egyedül maga vala képes, az elhatalmazott Franczia erőnek foganattal gátokat vetni. — A' Magyar Nemzetnek Gyéniussa nem annyira hajlandó a' kereskedésre, és kalmárkodásra, mint a' gazdálkodásra: e' volt minden időben az ő legkedvesebb foglalatossága', legtermészetesebb élelme, a' mire ötet nem csak Gyéniussa, hanem Hazájának bő, termékeny, áldott földgye, természetvényyeinek különös becse, és a' mind ezekből áradni szokott haszon is édesgette. Minő foglalatosság, minő életmód is illene jobban eggy olly úri, nemes, szabad Nemzethez, a' millyen a' Magyar? — Szabad Úr lehetni a' magáéban, teremthetni, másokkal jót tehetni, több mint úri — fejedelmi dolog. „*Omnium rerum*, úgymond

Cicero , *ex quibus aliquid exquiri-
tur , nihil est agricultura melius , ni-
hil uberius , nihil dulcius , nihil ho-
mine libero dignius.*“ — De mind ezek

előtt szükséges, hogy eggy Nemzet, ki-
vált a' Magyar, erős lelkű, bátor szí-
vű , vitéz legyen , hogy Hazáját ,
mellyben szabadon kereskedik , jószá-
gát, mellyben szabadon gazdálkodik ,
a' Constitútiót, melly ötet e' földön a'
legszébb, legdicsőbb, legboldogabb
emberi állapotba helyhezi, a' külső
ellenségek és hatalmak ellen megol-
talmazhassa, és megtarthassa. Előbb
legyünk tehát Vitézek, mint sem gaz-
dák; mert a' Vitézé az erő, hatalom,
és uraság a' földön. A' Vitéznek szánt,
vet, arat, és gyűjt a' gazda. Előbb
legyünk Vitézek, hogy ne másnak,
hanem magunknak gazdálkodgyunk,
kereskedgyünk.

A' Hazának oltalma, védelme mellytől a' Nemzetnek léte, szabadsága, boldogsága, hatalma függ kétségen kívül első, és legfőbb figyelmet érdemel. Minthogy pedig a' Hazát és Nemzetet egyedül a' bajnoki virtus, a' hadi tudomány tarthattya meg; az e' végre felállítottató Kato-
na Oskola, a' *Ludovicea*, olly hazafiúi, olly fzerencsés, olly fzent, olly szükséges fzerzemény volt, hogy az egész Magyar Nemzet méltán áldhattya jó Kiráallyát, és Királynéját, kik e' nagy Intézetet nem csak helyben hagyták, hanem felséges segedelmeikkel is ápolgattyák; — áldhattya a' Magyarnak fzerencséjét, és dicsőségét szívéen hordozó, lelkes Nádórispánnnyát, úgymint e' nagy hazafiúi Intézetnek hatalmas Elömozdítottóját; — tisztelheti, dicsöitheti a' Haza nagyfzívű fiját *Festetics Györgyöt*, már annyi szép, nagy,

és hasznos intézetek' szerzőjét, ki, úgy szólván, ennek is kezdője vala; — áldhattya a' Haza minden fiait, kik az e' nagy czélra rendeltt Akademiát tehetségeik szerint segítették. A' jövőndő Nemzetség fogja ugyan e' nagy szerzeménynek hasznát még csak jobban érezni; de gyermekeink, véreink, — Magyarok lesznek azok is. Az atyáknak kell szerezni kezdeni, hogy a' gyermekek boldogok lehessenek; az atyának kell fákat ültetni, hogy gyermekének gyümölcsözzenek. — A' Magyar Nemeséget fejenként véve, mindegygyiket Katonává teszi Hazánknak Constitútiója. Hazafiúi kívánság volna tehát az is, hogy ezen katona-oskolában minden Magyar Nemes Ifjú megfordúlhatna, és ott magának annyi hadi tudományt szerezhetne, hogy midőn a' Hazának, Királynak, és Constitú-

tiónak védelme karját kívánja, ne lenne egészen újjoncz a' hadi dolgokban.

Minden régi, és újjabb formáltt, nagy, hadakozó nemzetnek voltak és vannak hadi könyvei, olyanok, melyekben nem csak a' hadnak történetei általlyában adattnak elő, hanem a' hadnak minden körülállásai, a' seregeknek, táboroknak fekvései, a' csatáknak, ütközeteknek Plánuai, a' hadakozó feleknek felosztásai, elrendelései, a' sizerencsés, vagy bal-történeteknek okai, a' hadvezéreknek fortélyai, a' külömbféle hadi szereknek így vagy amúgy, itt vagy amott jobb haszonvétele, az elkövetett,

magok után kárt vonó hibák, 's több effélék is megvannak írva. Egyedül a' Magyar Nemzet, mellynek minden tagja Katona a' Constitúció szerínt, szükölködik az illy hasznos, Katonát formáló könyvekben, — a' Magyar Nemzet, kinek háború, had, és vitézség minden története, egész Karaktere, ki leghadakozóbb nemzetnek tartatott eddig Európában. — Igen helyesen kívánhattuk, hogy ehhez értő elmés Hazánkfiái felforgatván a' Magyar történeteket, háborúkat, kinyomozván a' kézírásokat, régi leveleket, illy hadi könyveket írnának. Lajos, Mátyás Királyainknak, és Hunyady Jánosnak nagy meggondolással, jó elrendeléssel, és többnyire szerencsés kimenettel viseltt hadaik elég bő, és fontos tárgyak volnának. — Teli legyen a' Magyar História Vitéz Ele-

inknek olly tetteikkel, mellyek az akkori világot méltó csudálásra, és tiszteletre ragadák, és a' mellyek a' mostani Magyar Nemzetnek lelkét, szívét nagy dolgok' művelésére bűzdíthetnék, általlyában a' Nemzeti Karakterre felségesen munkálnának. Hazánk elég termékeny a' nagy Talentomokban; a' Magyartól minden kitellik, csak Periklesek, Maecenások, Colbertek vannak kevesen Hazánkban Tehetőssei között! — Dicsőség *Széchenyi Ferencznek*, ki a' Nemzeti léleknek olly nagy és becses Kincstárt nyitott Hazánkban! — Dicsőség *Marczibálynak*, ki a' Hazának szent oltárához olly sok, nagy, és szép áldozatokkal járúl! — Élni fog a' Jeleseknek lelke, neve, tette, onokáinknak szívében mindig, midőn a' Haszontalanoknak nyomorúlt emberkesége már régen a' feledékenységnek

ségnek néma homályaiba , és a' semmiség' lelketlen üregébe enyészett , — minteggy here-méhnek dongása a' levegőben.

A' Haza a' szegényebb sorsú Nemességet kímélleni akarván csak gyalog szólíttá védelmére. De ha meggondoljuk Lajos , és Mátyás nagy és szerencsés Királyainknak hadakozása' módgyát, melly abban állott, hogy többnyire lovag seregeiket vilám sebességgel az ellenség' földgyére vitték , és azt elfoglalván, onnan éltek , eltávoztatván egyszer'smind a' Hazától mind a' háborúkkal egygyütt járó veszedelmeket, mind a' háborúk által okoztatni szokott inséget,

szükséget; — ha meggondollyuk a' mostani idő Taktikáját, mellynek az látszik törvényne lenni, hogy a' hadat mennél sebesebben folytassa, az ellenséget lovag seregeivel környül szárnyallya, és kerítsé, a' magános csapatokat elfogja, és magának a' lovasság által könnyebben és sebesebben eleséget szerezhessen, egyszer 's mind sebes mozgásai és fordulásai által az ellenséget megháborítsa, megzavarja, és főczéllyait fortélyos áltámadásai által eltitkolhassa, melly Taktikának a' Francziák' részére hasznos és szerencsés következéseit ezen sok esztendőig tartó háborúkban az egész Világ eléggé tapasztalhatta; — ha meggondollyuk, hogy a' Magyar-nak a' lovag hadakozás vele született kedves tulajdonsága; — ha meggondollyuk még azt is, hogy az új, és hadakozásban tapasztalatlan Katona

mindég bátrabb lovon, mint sem gyalog; hát nem ok nélkül kívánhatnánk, hogy noha felséges Királyunknak álló Hadában elég volna a' lovasság, a' Magyar Nemesség mégis általlyában lovag kelhetne fel; hogy a' fortélyt fortéllyal, mesterséget mesterséggel, sebességet sebességgel víszontagolván, egyfzer'smind természetes hajlandóságának is kedvét töltvén, ne csak az ellenségnek Taktikáját tehetné foganatlanná, hanem Összeinek vitéz példája szerínt dicsőséggel győzhetne is. Az egész Világnak közönséges vallása az, hogy nincs jobb Katona a' Magyar Huszárnál.

A' bölcs Kormányfőnek fő gond-
gya, a' jó és okos Hazáinak legfor-
róbb kívánsága az legyen, hogy há-
ború, és azt kísérni szokott alkal-
matlanságok, veszedelmek, szeren-
csétlenségek, rablások, öldöklések a'
Hazától mennél messzebb távoztas-
sanak. Jaj! annak az Országnak,
mellybe az ellenség egyszer beüt;
pusztulást, dúlást, inséget hágy min-
den nyomán maga után, bár legot-
tan meggyőzetik is. Háromszor jaj
annak az országnak, mellyben az el-
lenség győz! — pedig melly aprólé-
kos körülállásoktól függ gyakorta
egy ütközetnek szerencséje! — Jól ál-
tallátták ezt bölcs, és vitéz Eleink,
és azoknak lelkes Vezérjeik, Királ-
lyaik; azért ők, ha csak lehetett,
mindég tüzes sebességgel az ellenség'
földgyére rohannván, ott ütköztek-
meg, ott győztek, — és jószágaik,

feleségeik, gyermekeik bátorságban, békességben, bővségben voltak itt-hon. — Rossz hazafi, korcs Magyar tehát, sőt ellensége a' Hazának mind az, a' ki az Ország' határán, kívánná bevárni az ellenséget. Nem ott, hanem mennél meszszebb az országtól kívánnya a' jó Hazafi, a' régi Magyaroknak igaz vére találni, és megverni az ellenséget, akárki lenne is az. Mihelyt tehát bizonyos lenne egyszer a' háború, magunk kívánnunk az ellenségnek elejbe menni, olly meszsze, a' mennyire csak lehet.

Tí, szittyai, lelkes Össeinknek hív maradéki, Atilának, Árpadnak igaz Onokáji! Magyar Nemesek, Atyámfiai, Testvéreim! — Mi, már közel

ezer efsztendők óta Európában eggyik legvitézebb, legnemesebb, legszabadabb, legboldogabb Nemzet! — Most még Békességben élünk még, tekintsünk vissza a' közelebb múltt efsztendőkre, és azokban történt dolgokra; — vessük figyelmünket arra, a' mi Európának napnyúgodti szegletében most történik, és ítéllyünk a' kézzel tapogatható jövődőről. — Ezen közönséges, véres háborúnak vése annyit dúlt, annyit rontott, annyit döntött már, hogy nincs Európában Nemzet, mellyet meg nem szaggatott, meg nem zavart, meg nem nyomorított, — nincsen Trónus, mellyet vagy meg nem rázott, vagy fel nem forgatott, — nincsen Constitúció, mellyet meg nem változtatott volna. Napnyúgodtról szinte napkeletig hatván, egyszerűsmind Délre 's Északra kicsapván, mindent ki és felforgatott. Napról

napra közelebb ér hozzánk a' ferge-
teg, 's mi Magyarok, kiket hajdan a'
Világ méltán csudált, túnyán néz-
nénk ezt? — Mint midőn az erejét
érző kevély Sassereg felemelkedvén,
és a' Levegőben kevélyen, magasan
kerengvén, — mintegy uralkodva,
királykodva az egész vidék, és az
egész tollas nép felett, szinte a' Vilá-
gosság' forrásához, a' naphoz, töreke-
dik; a' gyávább, kisebb madársereg
látván a' hatalmasokat fellengezni,
megijedve rejtőzik az alacson bokrok
közé, és ott fél 's retteg; olyan volt
a' Magyar Nemesség néha napján —
eggy dicső, hatalmas Sassereg: ha
felkelt, lóra ült, és erős markában
a' súlyos kard villogott, minden más
Nemzet félt, rettegett, és fészkében
megvonván magát, meghódolt a' Ha-
talmasnak, és a' Magyar uralkodva,
királykodva járt a' föld és nemzetek

felett, mint a' fellengő sas a' Levegőben. 'S most bő és termékeny hazánkban múlatva, tombolva, csevegeve, mint a' gyáva, hafzontalan Verébsereg az asztagok körül a' sővényen — tűnyán, félve, szájtátva nézénk azt, mint járnak más Nemzeteknek Vitézzei uralkodva szélt-hofzfizat a' földön? — Óh! olly nagy, dicső, vitéz, világszerte híres Atyáknak, ez a' mostan élő nemzetség — mí volnánk elfajúltt, puha, túnya, gyáva, lelketlen, szívetlen maradéki? — Haj! mi lenne belőlünk! —

Ébredgyünk fel! Elevenedgyünk-fel! Eszmélkedgyünk-fel! Borzadgyunk-fel! Emelkedgyünk-fel! — Kéfszüllyünk-el minden esetre. Vízen, földön a' háborúnak veszedelmes tüze ég körülöttünk; egyedül a' mi fzerencsés Hazánk marada-meg mind ed-

dig, annyi esztendőktől fogva, annyi nemzetnek vérengző csatáji között, a' háborúknak ifzonyú fergetegeitől környűlvéve, a' boldog békességben, — mint egygy boldog sziget a' szélvész által felforgatott, háborgó, zajos tengerben. Napkelet, Napnyúgodt, Del, Észak itta már az embervért, mellyet vagy a' Revolúciók' dühe, vagy a' harczoknak semmit nem kémellő csapásai ontottak. Nincs Ország, melly vérpiacz, nincs nemzet, melly véráldozat nem volt volna már. A' régi szokás, egygy anyanyelv, hasonló embertermészet által öszveköttöt nemzetek elszaggatva, széjjel osztva, új határok és törvények közé vannak szorítottva, új koronák alá vannak nyomva. — A' sok százados nemzetségbéli Fejedelmek, Attyaik' Kormányfélékéből levettette, országról országra, nemzettől nem-

zethez bújdosnak , és keserű könnyekkel áztatott kenyeret esznek , midőn össeiknek palotájiban új emberek királykodnak. — A' nemzeteknek , királyoknak kincseik , fegyvereik ; a' gazdáknak birtoka , több esztendei szorgalma , szerzeménnye ; a' Polgároknak verejtékkel keresett vagyonya , a' városoknak , egygyes Házoknak szerencséje , — minden , vagy az ellenségnek zsákmánnya , vagy hamú és füst leve a' háborúnak dúló tüze , vasa által ; — szinte velejekig kifzíva , szinte bőrökig megnyúzva lévén a' népek , községek , koldúlnak vándorlanak — és rendre dőlnek az éhhalálba. — Megráztatott már több ízben az Austriai roppant Birodalom is ; elfszakadtak a' nagy testtől több Tartományok , — elfszakadtak Királyi Attyoknak szívéből több Nemzetek is. Egyedül Hazánk marada-meg mindég

a' boldog békében, egyedül a' Magyar Nemzet marada meg csendességben, épségben. Becsapott ugyan már egyszer Hazánk' széleire is a' háborúnak ostora, és a' jobblelkű Magyar már nem ok nélkül félthette Össeinek Constitútióját, arany szabadságát; de a' Nemzetek' Királyok' Ura pártját fogván a' Becsület és Igazság' egyenes úttjáról soha el nem tántorodott Fejedelmünknek, pártját fogván a' Magyar Nemzetnek, kinek vitézsége annyi századok ólta az egész Kereszténységnek védelme, — az Országunk, melly annyi századok ólta csatamező's vérpiacz vala, a' Pozsonyi Békességet szerzé. Megmutatta a' veszedelmet, hogy tanuljunk, és megokosodjunk.

Tanúlhattunk eddig eleget; a' mindennapi történetek, a' meggyőzött Nemzeteknek hasonló sorsa, kézzel mutattyák a' bizonyos jövőndőt. Szerencsések vagyunk, hogy más Nemzeteknek kárán tanulhatunk. Úgy látszik, hogy tanúltunk is, minthogy Insurrectió rendeltetett. Bölcsen-tevé pedig azt, hogy a' személyes Insurrectiót rendelni jobbnak tartotta: mert méltán hihette azt, hogy a' Hazának Királynak Constitúciónak védelme leginkább szívéen fekszik a' Nemesnek, ki Constitúciója által mindent bír Hazájában, a' mire egy ember csak vágyhat a' földön, és vele mindent elveszthet, a' mi az embernek kívánatos, drága, dicsőséges, édes, szent lehet.

Nincs most arról szó, hogy ezen háborús időknek zavarjában, vagy

az elhatalmazott erőt megtörni, vagy a' háborúk által okozott kárainkat más akármelly módokkal helyre hozni próbálnánk; noha jó Királyunknak népei' javáért tett annyi áldozattyait megboszfuzolni, atyai szívétől elfszakadtí Tartományait visszszakívánni elegendő, igaz oka, és még, kívált más Hatalmasságoknak hív segedelme mellett, elég ereje is volna; — de a' jó, jámbor, szelíd Atya nem kívánnya Alattavalóinak szerencsését a' hadnak bizonytalan kockájára vetni. Nincs arról szó, hogy mi lennénk a' megtámadók; egyedül a' megtámadtatás' esetére vagyunk Hazánk' védelmére szólíttva. De ezen eset olly megvალაფztó idő volna Hazánkra nézve, melly Constitúciónknak vagy továbbbi életét, vagy bizonyos halálát vonná maga után. —

Élet vagy halál, dicsőség vagy gyalázat, szabadság, vagy szolgaság, — boldogság vagy nyomorúság, — Meny vagy Pokol a' földön? — ez a' nagy kérdés forog fenn. Jól megfontoljuk, Hazafiak! — Megfontolván pedig ezt, ki volna közöttünk az az alacson, elvetett, gyalázatos tag, ki életét és mindenét inkább fel nem áldozná, mint sem hogy gyermekeinek, Onokáinak az Őstől maradt szabadságot, boldogságot, dicsőséget örökségül ne hagyhatná? — ha bátor a' Magyar Nemesség' egyik felének el kellene is veszni, hogy a' másik fele megmaradhasson.

A' Haza, a' Király, és a' Constitúció elválaszthatatlan Egy: egyiknek kell a' másikat tartani, ölelni, oltalmazni, hogy a' Kettőnek Lelke, a' Constitúció megállhasson.

A' Király, ki Hazánk' Trónussán ül,
az elfelejthetetlen Tereziának Ono-
kája, és a' Magyar Nemzethez való
Királyi Szívességének Örökösse, —
kinek szelídségét, kegyességét, egye-
nességét a' külföld is megesméri, és
magasztallja; ki azt tartja; „ *Opes
Principum Corda Subditorum* „ és
a' ki gyakorta háborgatott uralkodá-
sának minden szerencsés, és szeren-
csétlen idejében ennek olly híven
megfelelt; ki uralkodásának minden
napját a' jósnak, és kegyelemnek
szelíd míveivel jeleli, — Ő, jó Ki-
rályunk mindent tett, a' mi Erejétől,
és Hatalmától kitellett népeinek oltal-
mazására. Miként kíméllé a' jó, és
szerető Atya a' Néki kedves Magyar
Nemességet? Miként köti Ő Királyi
sorsát szorosan öfzve a' miénkkel,
midőn a' múltt Országgyűlésben az
elofzló Haza' Atyaihoz, a' Várme-

gyék' képviselőihez imezt mondá:
„Én Nemzetem, kedves Magyar Né-
„pem! Ti azt míveltétek, a' mi Ős-
„től nyertt Tulajdonotokhoz, Ki-
„rálytok eránt való hívségtekhez,
„becsületetekhez illett. Egész Eu-
„rópa megfogja látni, hogy Király-
„tok annyira Egygy veletek, hogy
„sem Nékem, sem Néktek semmi
„nem fekszik inkább szíveinken,
„mint régi Constitúciónknak minden
„erőnkből, utolsó csepp vérünkig
„való védelmezése. Egygyek vol-
„tunk, Egygyek vagyunk, Egy-
„gyek lefzünk, valamíg a' halál el-
„nem választ Bennünket. Ezt érzi,
„ezt gondollya Királytok, Atyátok,
„ki mint fíjait szeret, és örökké sze-
„retni fog Benneteket. „ — Most
rajtunk a' sor: miis tegyünk Hazán-
kért, Királyunkért, Constitúciónkért,
a' mi tőlünk kitellik; a' mit dicső

Össeink tettek az ő idejekben, — a' mit a' Világ mindég csudál, és magasztal vala.

Királyunk mellett Hazánk' Kormányán egy olly Férjfiú áll kedves Nádorispányunknak lelkes személlýében, ki munkás életének minden napját nemzetünknek javára, szerencséjére, dicsőségére, — tüzélméjének minden gondolattyát a' Hazának boldogságára, virágzására fordította, és nagy szívének minden érzeménnyével a' Magyar Nemzetet öleli, és ápolgatta. Anyanyelvünknek Hazánkban virágzása, csinosodása, melly nélkül egy Nemzet, melly nélkül Magyarok soha sem lehetnénk, a' nemzeti Cultúrának előmenetele, a' Nemzeti Léleknek felemelkedése, a' Nemzetnek boldogságára, dicsőségére, vitézségére czélzó Intézetek, a'

kötvényok, a' millyenek a' *Nemzeti Muzeum*, a' *Katona Oskola*, — mind az ő hatalmas Pártfogásának, és Királyunknál hathatós közlésének örök hálákat érdemlő művei. — Ő, a' mi kedves Nádorispányunk, Hazánknek törvényes Főkapitánya, Nemzetünknek szíves Pártfogója, — Ő, a' ki Benne helyzett nemzeti és hazafiúi bizodalmonknak minden bajainkban, minden időben, olly híven, olly szíves készséggel megfelelt. — Ő lessz a' mi Vezérünk, Tanácsadónk! — Mit nem reménylhetünk az Ő nagy, erős, munkás, állandó Lelkétől? az Ő jó, minket szerető szívé-
től, — az Ő tűzes, magas, bölcs Elméjétől, — az Ő Virtussaitól, Talentomaitól? — Ő az, a' ki az öfz-
vegyültt Vármegyék' képviselőjinek a' többi közt ímezt mondá: „Minek-
előtte Töletek egészen búcsút vennék,

szentül fogadom itt ezen közönséges
gyülekezet előtt, hogy megemlékez-
vén jó Királyunknak kegyelmes ki-
nyilatkoztatásáról, a' vezérlésemre
bízott nemes Hadat, ha ezen új tör-
vényünk rendelete tellyesedésre jönne,
egyedül Királyunknak, Hazánknek,
és Ősi Constitúciónknak védelmére
fordítottam. " Ő mondá ezt, 's mi
méltán, bátran bízhatunk felséges
Barátunknak szavaiban, mert a' mit
ígért még mindég szentül megtartotta.

Rajta tehát, Nemes Hazafiak! —
készüllyünk most, míg a' Békének
csendes ideje engedi. Tartsa Isten
a' békességet! de ha valamelly büfz-
ke ellenségnek negédes kényne Ha-
zánkat, és Constitúciónkat leakarná
tapodni, — hát harczoljunk. Ké-
szüllyünk Hazánknek, és Királyunk-
nak forró szeretetében, mint miként

a' fergeteg készül a' Nyárnak hevében : csoportozzunk öszve haragosan mint a' terhes, bús, komor fellegek a' Levegőben; — 's ha a' háborúnak szélvészszé ordítva megindított bennünket, hát törjünk, szakadgyunk, rontsunk ki dörögve, csattogva, villogva, — mint a' menydörögő fergeteg, mint a' zuhogó zápor — és dúllyunk, öldököllyünk, sújtsunk villogó kardgyainkal, mint a' földet megrázó villám cikázó tüzeivel. — Ne engedgyük, hogy Mátyás' Királyi Várának tornyain idegen Zászlók lobogjanak; — hogy Árpád' népe, vére idegen parancsolatoknak hajtson fejét! — Ha vétettek Atyáink, midőn a' Tatár - csapást, 's utóbb a' Mohácsi veszedelmet vonták fejekre, vétkek még bocsánandó, mert nem látták annyival előre a' veszedelmet; A' Király, a' Haza, és annak Ösi

Constitútiója nem volt végső, soha meg nem orvosolható veszedelemben. De most sok esztendőök óta fenyeget már a' veszedelem, — a' készülethez elég időnk vala. A' veszedelem pedig olly nagy most, hogy Constitúciónk, és Nemes létünk forog fenn. Élet és halál lebeg felettünk a' sorsnak mérő serpenyében. A' sok letapodott Nemzet nyilván, sírva mutattya felforgatott Trónussát, Constitútióját, javait, — most már semmi ki nem menthetné túnyaságunkat, oktalanságunkat, kicsinységünket Onokáink, és a' Világ előtt. Készüllyünk tehát, és ha megtámadtatunk — harczollyunk. A' Hazának, szabadságnak szeretete mindent meggyőz. Itt a' Hazájáért harczoló Magyar Nemességnek vitézségében akadgyon, és törjön meg hadi szerencséje, — itt szaggattassék széjjel bo-

rostyánnya minden ellenségnek , a' ki Királyunkat , és Hazánkat megtámadgya. Atyáink magoknál százszor nagyobb számú ellenséggel is szembe szállottak , és győzedelmeskedtek , mérges orofzlányokká válván még szelíd Anyáink is fészkeiknek , és gyermekeiknek védelmében. 'S mi ne mívelnénk hasonlókat ? — mi nem volnánk Vitéz Atyáinknak igaz fajzattyai ? — mi nem volnánk becsületes Magyar Nemes Anyáknak igaz szülöttjei ? Az az , a' ki kéz Hazájáért , Királyaért , szabadságáért életét , vérét örömmel feláldozni ; — kóborlókkal , kiknek semmi hazáik nem volt , bújálkodott , elfajultt Áfszfzonyoknak fattya mind az , a' ki azt nem cselekszi , és Constitúciónkat , szabadságunkat fellyülélni kívánnya ; — azt a' Magyar Hazának szabad , Nemes földgye , ha bele te-

mettetik , okádgya ki , mint nem
tíftát. — 'S hát mi bennünk sza-
kadna el annyi Századok óta máig
nyúlott törvényeinknek aranyláncza?—
'S hát mi volnánk azok az átkozot-
tak , kik vétkünk által Menyorszá-
gunkat elvesztvén , gyermekeinknek
a' síralmas poklot hagynánk ? — Mi
nem leszünk azok ; mi Constitúciónk-
kal egygyütt élünk , egygyütt ha-
lunk. — Rajta tehát Hazafiak ! ké-
szüllyünk a' Békeességben , és ha
megtámadtatunk , — harczollyunk !—

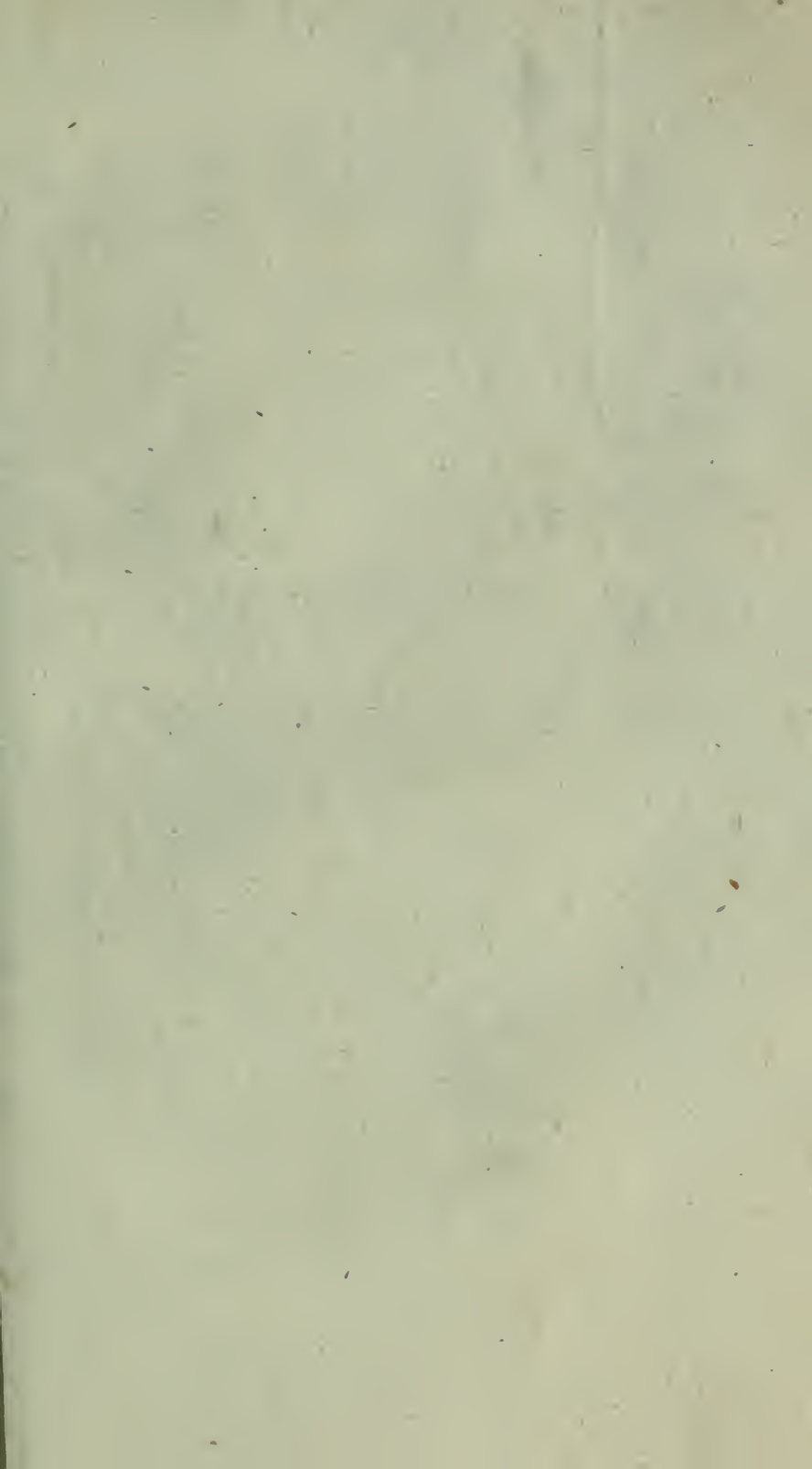
„ Hazánk' sorsa Hunyadyvá
Tegyen minden egygyünket !
Áldgya Isten fegyverünket —
Vezérellyen bennünket ! „

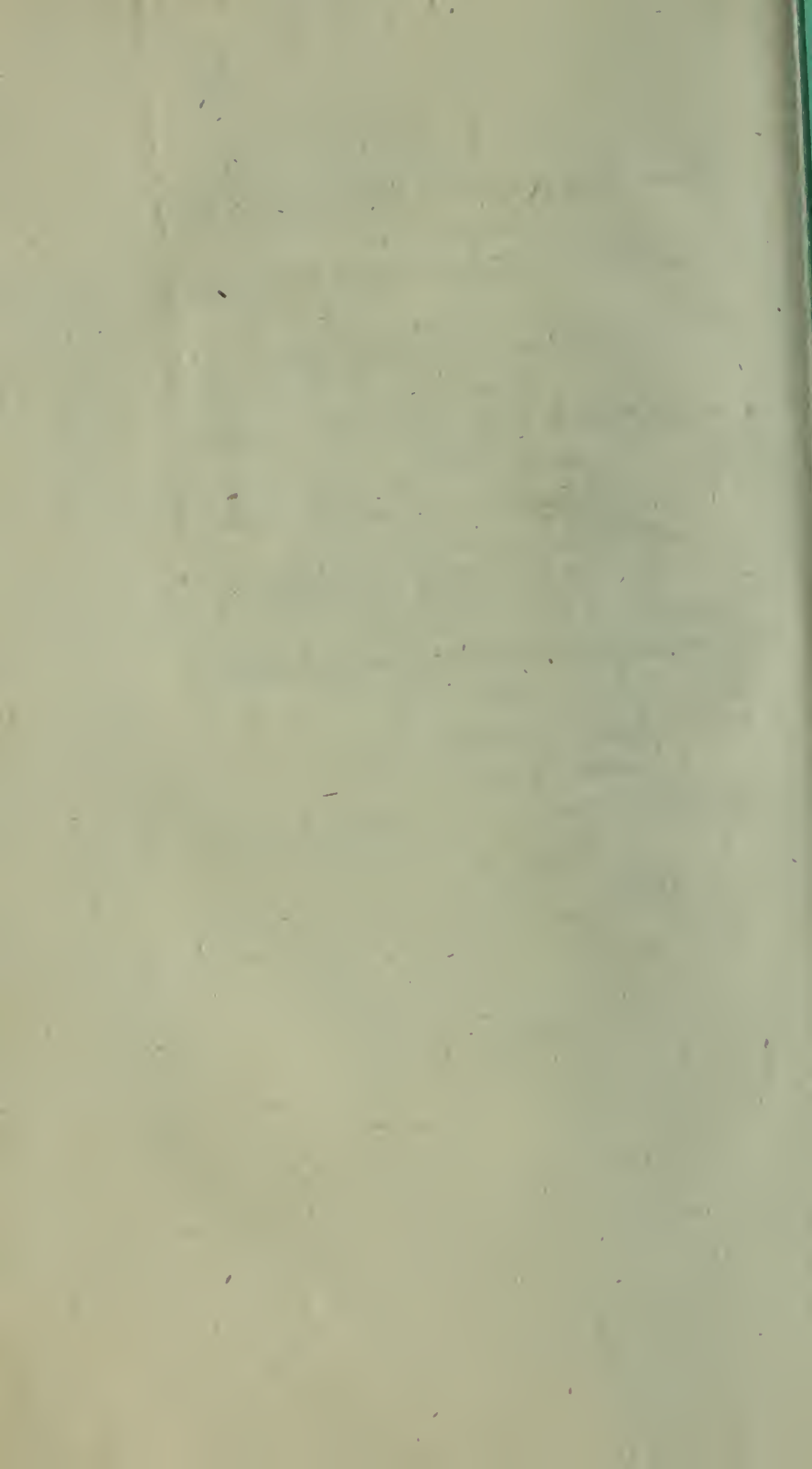
KIS-FALUDY.

„ Hallyátok ? Tí ! Óh ! a' merre foly a'
Duna , merre

- „ *A' Tisza ; merre zajos Drávának , merre
csavargó*
- „ *Szavának haragot tajtékzó habjai zúg-
nak :*
- „ *Tí ! nagy atyáitokat követők ! tí vérrel
előntött*
- „ *Útra , 's halálra szokott Lelkek , haza-
béli Vitézek !*
- „ *Nem lesztek jutalom nélkül , nem !
kedves Anyátok ,*
- „ *A' Haza , — nagy , szent Név ! —
köti már a' ritka dicsőség'*
- „ *Zöld bokrétáját fejetékre ; hatalmatok
által*
- „ *Él , 's élhet ! legyetek hűvek , mind
nyájas időben ,*
- „ *Mind mikor a' kétes hadnak Zászlóji
lobognak. „*

VIRÁG.

PESTEN,

HARTLEBEN, KONRÁD ADOLFNÁL.

1 8 0 9.

2398-4

JN
2167
H3

Hazafiui szózat a magyar
nemességhez

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 07 01 16 003 9